

**UCHWAŁA NR XXXVIII/447/2021
RADY MIEJSKIEJ W SWARZĘDZU**

z dnia 22 czerwca 2021 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Swarzędz na
lata 2021 - 2024**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15, art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 713 ze zmianami) oraz art. 87 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zmianami), Rada Miejska w Swarzędzu uchwala co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Swarzędz na lata 2021 - 2024, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały, jako dokument programowy przeznaczony do realizacji w latach 2021 - 2024.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Swarzędz.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Załącznik do uchwały Nr XXXVIII/447/2021
Rady Miejskiej w Swarzędzu
z dnia 22 czerwca 2021 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY SWARZĘDZ
NA LATA 2021–2024**

SWARZĘDZ

2021

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	5
1.1. Charakterystyka i zarys historii gminy	5
1.2. Postanowienia ogólne	10
1.3. Cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	12
1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	13
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	16
2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie kraju	16
2.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022	16
2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	17
2.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego	17
2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	18
2.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020	20
2.2.4. Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego na lata 2016-2019	22
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	25
3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchome wpisane do rejestru zabytków	31
3.2. Obiekty z terenu gminy Swarzędz znajdujące się w ewidencji zabytków	33
3.3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy	50
3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków	50
3.4.1. Historyczne założenie urbanistyczne	50
3.4.2. Spis zabytkowych parków na terenie gminy	51
3.4.3. Spis zabytkowych cmentarzy na terenie gminy	53
3.5. Zabytki archeologiczne	54
3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy	54

3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy.	54
3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie gminy zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków łącznie z funkcją oraz analizą chronologiczną	54
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	58
4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków	58
4.2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Swarzędz- „Swarzędz 2020”	60
4.3. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz (Uwarunkowania oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego)	63
4.4. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	69
4.5. Uwarunkowania wynikające z uchwały rady gminy dotyczącej zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru	88
4.6. Uwarunkowania wynikające z Gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta i gminy Swarzędz	89
4.7. Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Swarzędza na lata 2017-2023	90
4.8. Uwarunkowania wynikające ze sprawozdania z realizacji Programu Opieki nad zabytkami gminy Swarzędz na lata 2017 2020	93
5. Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Swarzędz	97
5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	97
5.2. Wynikające ze Strategii rozwoju gospodarczego gminy Swarzędz-	

„Swarzędz 2020”	97
6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.	98
6.1. Podstawowe kierunki działań	99
6.1.1. Gminna ewidencja zabytków	99
6.1.2. Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych	100
6.1.3. Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury”	100
6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych	101
6.1.5. Ścieżki i szlaki turystyczno-edukacyjne	102
6.1.6. Edukacja i promocja zabytków miasta i gminy Swarzędz	102
6.1.7. Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami Pamięci narodowej	103
6.1.8. Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych	103
6.1.9. Nadzory nad potencjalnymi inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę	104
6.1.10 Aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	105
6.2. Terminarz realizacji oraz środki finansowania.	105
7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	108
8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	109
9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	110

1. Wstęp

1.1. Charakterystyka i zarys historii gminy

Gmina miejsko-wiejska Swarzędz, należąca do powiatu poznańskiego, jedna z 226 gmin województwa, położona jest w centrum Wielkopolski na wschód od miasta Poznania, w granicach aglomeracji poznańskiej. Gmina od zachodu graniczy z miastem Poznań, od północnego-zachodu z gminą Czerwonak, od północnego- wschodu z gminą Pobiedziska i gminą Kostrzyn, a od południa z gminą Kleszczewo. Aglomeracja poznańska, a wraz z nią gmina Swarzędz, postrzegana jest jako jeden z najbardziej dynamicznie rozwijających się obszarów i to nie tylko w skali województwa i regionu, ale i w skali całego kraju. Położona jest po obu stronach głównego europejskiego szlaku komunikacyjnego wschód – zachód. Przez gminę przebiega droga krajowa nr 92 (E-30) Świecko - Poznań – Warszawa, droga wojewódzka nr 194 Poznań – Gniezno (węzeł S5- Gniezno-Południe) oraz linie kolejowe Poznań-Warszawa (nr 3) i Poznań - Bydgoszcz – Gdańsk (nr 353).

Powierzchnia gminy wynosi 10.210 ha, a w tym miasta Swarzędza 816 ha. Według stanu z końca 2019 roku gminę zamieszkuje 49,7 tysięcy mieszkańców, w tym miasto 28,9 tysięcy mieszkańców. Użytki rolne w gminie zajmują powierzchnię ok. 6.715 ha i stanowią 67% jej powierzchni. Lasy zajmują 1.349 ha (w tym 22 ha w mieście), co stanowi blisko 13% obszaru gminy. Sieć osadniczą gminy tworzy miasto Swarzędz - ośrodek miejsko-gminny i 20 wsi sołeckich: Bogucin, Garby, Gortatowo, Gruszczyn, Janikowo Dolne, Janikowo Górne, Jasin, Karłowice, Kobylnica, Kruszewnia, Łowęcin, Paczkowo, Puszczykowo-Zaborze, Rabowice, Sarbinowo, Sokolniki, Uzarzewo, Wierzonka, Wierzenica, Zalasewo, oraz 8 miejscowości i przysiółków: Garby Małe, Gortatowo-Huby, Nowy Dwór, Ligowiec, Katarzynki, Świącinek, Mechowo, Pawłówko.

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski Jerzego Kondrackiego obszar gminy Swarzędz należy do makroregionu Pojezierze Wielkopolskie z dwoma mezoregionami Równiny Wrzesińskiej i Pojezierza Gnieźnieńskiego (Kondracki 2000). Ukształtowanie powierzchni gminy na ogół płaskie, wynoszące 90-95 m n.p.m. charakteryzuje się niewielkimi wyniesieniami w północnej i wschodniej części gminy i urozmaicone jest pagórkami morenowymi o wys. ok. 115 m. w okolicy Janikowa i Wierzenicy. Gminę rozcinają dwie równoległe doliny rzek Cybiny i Głównej, ukierunkowane z północnego - wschodu na południowy - zachód. Zbocza dolin i utworzone wąwozy o znacznych spadkach, towarzyszące

dolinie Cybiny spotykamy w okolicy Uzarzewa i Katarzynek. W gminie występują dwa większe akweny: Jezioro Swarzędzkie (93,7 ha) i Jezioro Uzarzewskie (11,0 ha) oraz kilka małych zbiorników wodnych w dolinie Cybiny na południe od Gruszczyzna i w dolinie Głównej koło Bogucina. Oczka wodne w okolicy Wierzenicy i Wierzonki pełnią funkcje stawów hodowlanych.

Dzieje gminy powiązane są ściśle z historią **miasta Swarzędza** głównego ośrodka usługowo – administracyjnego. Miasto leży w środkowo- zachodniej części gminy, 11 km na wschód od centrum Poznania, na południowo – wschodnim brzegu Jeziora Swarzędzkiego przy drodze i linii kolejowej Poznań – Warszawa. Pierwsze ślady obecności człowieka w rejonie terenów miasta sięgają mezolitu (8-3,5 tys. lat p.n.e.). Dzięki korzystnemu położeniu na szlaku biegnącym z Poznania na Mazowsze, Swarzędz był dobrze rozwiniętą osadą wiejską. Najstarsza wzmianka źródłowa o Swarzędzu (nazywanym Swarancz) pojawia się w dokumencie z 1366 roku. Z dokumentu tego wynika, że wsie Swarzędz i sąsiedni Gruszczyzn należały do dóbr rodu rycerskiego. Początki parafii w Swarzędzu sięgają już XII wieku, choć pierwsza informacja źródłowa pochodzi dopiero z 1377 roku. Według dokumentów XVI-wiecznych parafia obejmowała wsie Swarzędz, Gruszczyzn, Gortatowo, Paczkowo, Zalasewo oraz Borowy Młyn i Nowy Młyn. W XV i XVI wieku wieś Swarzędz była własnością Górków, a następnie Czarnkowskich. W XVII wieku dobra szlacheckie zwane “kluczem swarzędzkim” należały do wojewody kaliskiego Zygmunta Grudzińskiego. Oprócz wsi Swarzędz majątek obejmował wsie Zalasewo, Spławie, Boguszewo, Zieliniec, Tulce, Grzymałowo, Dachowy i Głębock. Na przełomie XVII i XVIII wieku dobra należały do Garczyńskich, później do Adama Opalińskiego, w latach 1714-91 do Koźmińskich. W latach 1791-95 właścicielem wsi został Jan Klug, a rok później kasztelan Bojanowski, który na początku XIX wieku wraz z radcą Wildegans sprzedali dzierżawcom część dóbr. Około 1844 roku przechodzi na własność państwa pruskiego.

W 1621 r. Zygmunt Grudziński zezwolił na osiedlenie się na terenie wsi Swarzędz Żydów, dla których wybudował 36 domów. Później dołączyli do nich protestanci, którzy w XVIII wieku wybudowali tu swój zbór. Ponieważ większość ludności napływowej była rzemieślnikami, Grudziński postanowił założyć dla nich miasto, nazwane od herbu właściciela Grzymałowo. Nazwa Grzymałowo od początku używana była zamiennie z nazwą Swarzędz, by ostatecznie zaniknąć w XVIII wieku. W 1638 roku miasto otrzymało przywilej lokacyjny na

prawie niemieckim, miało wytyczony rynek z wylotowymi ulicami oraz drewniany ratusz, który istniał do końca XVIII wieku. W 1860 roku wybudowano nowy, murowany jednopiętrowy ratusz. Warunki w mieście wyjątkowo sprzyjały rozwojowi rzemiosła. W XVII wieku powstał cech kupców i rzemieślników. W XVII i XVIII wieku miasto było ważnym ośrodkiem sukiennictwa w Wielkopolsce. W mieście do połowy XIX wieku funkcjonowało 90 warsztatów tkackich. W roku 1798 zamieszkiwało tu 448 rzemieślników, wśród których było 70 sukienników, 36 płócienników oraz 3 producentów wyrobów tytoniowych.

Hamujący wpływ na rozwój Swarzędza miały wojny i kataklizmy, które dotykały miasto. Szczególne spustoszenie miało miejsce podczas „potopu” szwedzkiego i wojny północnej. Miasto nękały liczne pożary w latach 1656, 1704 , 1768 i epidemie cholery w 1660-62, 1667, 1704 i 1707 roku.

Koniec XIX wieku to okres największego rozkwitu swarzędzkiego stolarstwa, powstał wtedy cech kupców i rzemieślników. Rozwój zapoczątkowali niemieccy fachowcy, którzy pozakładali szereg warsztatów. W pierwszym dziesięcioleciu XX wieku było w Swarzędzu 30 warsztatów, w latach dwudziestych było 70 warsztatów oraz kilka większych zakładów, w tym fabryka Antoniego Tabaki. Do rozwoju przyczyniła się budowa linii kolejowej na trasie Poznań – Września uruchomiona w 1887 roku. Wkrótce miasto na blisko 120 lat stało się głównym ośrodkiem stolarstwa i meblarstwa w regionie.

Kolejne lata sprzyjały rozwojowi miasta. W pierwszej dekadzie XX wieku powstała rzeźnia, wodociągi, gazownia oraz krótko działająca pierwsza prywatna elektrownia. W okresie II Rzeczypospolitej nastąpił dalszy rozwój meblarstwa, działało 400 warsztatów i Cech Stolarzy Swarzędzkich, który organizował wystawy i targi, Pierwsze Swarzędzkie Targi Meblowe odbyły się w 1934 roku. Poszerzono obszar miasta i włączono w granice miasta gminę wiejską Swarzędz oraz obszar Swarzędz – dwór, co zapewniło miastu rozwój na następne lata.

Wybuch II wojny światowej zatrzymał rozwój rzemiosła, handlu i kultury. Ponowne ożywienie gospodarcze nastąpiło po wojnie, na początku lat 60- tych XX wieku wraz z rozwojem przemysłu meblowego.

Wieś **Bogucin** założona została przed 1720 rokiem w dolinie rzeki Główna, na brzegach której po obu stronach rozciąga się park (10,5 ha), z lat 80. XIX w. Zachowały się tu ślady po zespole dworskim, w którym do znajduje się do dziś dobrze zachowany młyn wodny

z pocz. XIX w. Do wsi należy także osada **Ligowiec**, w której znajduje się lotnisko sportowe - ośrodek szkolenia spadochronowego, szybowcowego i samolotowego Aeroklubu Poznańskiego im. Wandy Modlibowskiej.

We wsi **Garby** znajdował się niegdyś zespół dworski z końca XIX wieku z nieistniejącym już dworem.

W **Karłowicach** (w otulinie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka) przy drodze Wierzonka - Tuczno zachował się zespół dworsko-folwarczny z parkiem krajobrazowym. Dwór i park pochodzą z 2 poł. XIX w., a zabudowania folwarczne (wśród nich kuźnia i spichlerz) z XIX/XX w.

Pierwsze wzmianki o **Kobylnicy** (Cobilnicza) pochodzą z 1430 roku. O starszym osadnictwie świadczą znalezione tu ślady obecności schyłkowo paleolitycznych łowców i zbieraczy oraz odkryta w okolicy osada z okresu halsztackiego epoki żelaza (VI-V w. p.n.e.). W lat 80. XIX w. Kobylnica była popularną wśród polskich mieszkańców Poznania osadą wycieczkową. W zadbanym zabytkowym parku (2,11 ha) wznosi się neogotycki budynek kaplicy z 1903 r. W lesie na południe od Kobylnicy rośnie najokazalsza w okolicach Poznania sosna o obwodzie pnia równym 380 cm. Przez wieś przebiega Szlak Piastowski

We wsi **Kruszewnia** zachował się dwór z końca XIX w, rozbudowany w l. 30-tych XX w.

W **Paczkowie** znajduje się zespół dworski z ok. 1910 r., z otaczającym go parkiem oraz dworzec kolejowy z 1 dekady XX w.

W **Puszczycowie- Zaborzu** zachował się zespół dworski z pocz. XX wieku., a przy drodze do wsi znajduje się figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem.

W **Sarbinowie** jeszcze kilka lat temu znajdowały się pozostałości zespołu dworskiego z poł. XIX w. przebudowanego w 1910 r. oraz istnieje budynek dawnej szkoły i nieliczne stare budynki gospodarcze.

Najstarsze wzmianki o **Uzazewie**, zwanym *Uzazowo* lub *Uraszowo* pochodzą z XIV wieku. W 1306 roku biskup poznański Andrzej przekazał dziesięcinę Uzazewa kościołowi św. Małgorzaty na Śródce w Poznaniu. W kolejnych stuleciach wieś, należała do Iwińskich, Mielżyńskich, Niepruszewskich, Działyńskich, Kurcewskich, Lipskich, a od połowy XIX wieku do drugiej wojny światowej do Żychlińskich. Wieś leży na północny-wschód od Swarzędza, na prawym brzegu Cybiny i nad Jeziorem Uzazewskim. W dolinie Cybiny znajduje się kościół p.w. św. Michała Archanioła, szachulcowy z 1749 roku z drewnianą wieżą dobudowaną

w 1869 r. (wyposażenie kościoła barokowe). Ponad skarpą doliny góruje zespół pałacowo-folwarczny. Pałac ob. Oddział Muzeum Rolnictwa w Szreniawie z 1860 r., stajnia ob. pawilon wystawowy z ok. 1860, i park krajobrazowy projektu Augusta Denizota. Na zachód od wsi przebiega tzw. *Jar pod Uzarzewem* - krótka, ale głęboka dolina o stromych zboczach i bujnej roślinności. Jego dnem płynie strumień tworzący rozlewiska. Na wschodnim zboczu zachowało się grodzisko - pozostałość grodu strzegącego przeprawy przez jar. Przysiółkiem Uzarzewa są **Katarzynki** - dawna osada olenderska.

W 1153 roku wieś Vereniz dzisiejsza **Wierzenica** została darowana przez rycerza Parandotę cystersom z Łekna, potem należała do cysterek z Owińsk, później Wierzenica przeszła w ręce księcia Przemysława I, następnie była własnością prywatną i należała do Potulickich, Chudzińskich i Koźmińskich, od 1848 roku do Augusta Cieszkowskiego, pochowanego w kaplicy przy tutejszym kościele. Pierwsza wzmianka o kościele pochodzi z 1335 roku. Drewniany kościół św. Mikołaja wzniesiony przed 1589 r., obecnie z barokowym wyposażeniem. Na krawędzi doliny dwór Cieszkowskich, z poł. XIX w., otoczony parkiem krajobrazowym (2,55ha). Przy wylocie drogi do Wierzonki dawna karczma z XVIII lub pocz. XIX w. Na wschód od wsi na wzgórzu zwanym *żalikiem* odkryto cmentarzysko popielnicowe z pocz. epoki żelaza i groby z wczesnego średniowiecza. Wierzenica leży na terenie otuliny Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka.

Pierwotnie zwana była Małą Wierzenicą lub Wierzeniczką. Pierwsza wzmianka o wsi **Wierzonka** pochodzi z 1252 roku i dotyczyła nadania wsi Weregna cysterką z Owinsk przez Przemysława I. W okresie zaborów tutejsze dobra należały do rodziny Treskov. Zachował się obszerny zespół zabudowań folwarcznych pochodzący z XIX w. Eklektyczny dwór otoczony jest parkiem krajobrazowym (15,13 ha) i łączący się z przyległym lasem. Bardzo interesujący jest drzewostan parku. Na południu od wsi znajduje się kompleks stawów rybnych. W lesie znajduje się cmentarz ewangelicki z nagrobkami von Treskov. Podobnie jak Wierzenica leży na terenie otuliny Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka.

1.2. Postanowienia ogólne

1.2.1. Ilekroć w niniejszym programie mowa jest o:

- a) Ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U z 2021r. poz. 710).
- b) Gminie – rozumie się przez to Gminę Swarzędz.
- c) Miasto- rozumie się przez to miasto Swarzędz.
- d) Programie- rozumie się przez to Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Swarzędz na lata 2021- 2024.
- e) Planie – rozumie się przez to Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku z dnia 27 stycznia 2020 r.
- f) Strategii – rozumie się przez to Strategię Rozwoju Województwa Wielkopolskiego- Wielkopolska +2020 z dnia 25 marca 2019 r.
- g) Konserwatorze – rozumie się przez to właściwego miejscowo konserwatora zabytków. Z dniem 01 marca 2010 r. część kompetencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu została przekazana Powiatowemu Konserwatorowi Zabytków w Poznaniu. Powiatowy Konserwator zabytków został powołany na podstawie porozumienia z dnia 24 marca 2009 roku, zawartego pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim i Starostą Poznańskim w sprawie powierzenia Powiatowi Poznańskiemu części spraw z zakresu właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego z dnia 6 maja 2009 roku, nr 85, poz. 1212).

Do zadań Wydziału Powiatowego Konserwatora Zabytków **należą następujące czynności:**

1/ wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń dotyczących zabytków, określonych w ustawie z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w przepisach odrębnych, a w szczególności:

- prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

- *sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych i archeologicznych,*
- *sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych prac konserwatorskich, restauratorskich, rewaloryzacyjnych, archeologicznych, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach,*
- *wydawanie decyzji i opinii związanych z prowadzeniem prac konserwatorskich, restauratorskich, budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych lub innych działań przy zabytku, jego otoczeniu lub na obszarach wpisanych do rejestru zabytków,*
- *wydawanie decyzji i opinii związanych z ochroną dziedzictwa archeologicznego i prowadzeniem badań archeologicznych,*
- *wydawanie decyzji i opinii związanych z wycinką drzew i krzewów oraz przeprowadzaniem prac rewaloryzacyjnych zabytkowych zespołów zieleni projektowanej (parki, ogrody, cmentarze, aleje itp.),*
- *opiniowanie projektów decyzji o warunkach zabudowy,*
- *opiniowanie projektów decyzji o lokalizacji celu publicznego,*
- *opiniowanie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (z wyjątkiem projektów planów obejmujących całą gminę).*

2/ upowszechnianie wiedzy o zabytkach przy współpracy z Wydziałem Promocji,

3/ prowadzenie i aktualizowanie podstawowej dokumentacji zabytków,

4/ prowadzenie dla każdego zabytku zbioru dokumentów zawierającego p.w. kartę ewidencyjną, dokumentację prawną, konserwatorską, historyczną, ikonograficzną i inwentaryzacyjną i in.,

5/ umieszczaniem na zabytkach nieruchomych odpowiednich znaków lub zapisów,

6/ wydawaniem decyzji o zabezpieczeniu dobra kultury w formie ustanowienia tymczasowego zajęcia,

7/ ustanawianiem społecznych opiekunów zabytków,

8/ wspieraniem na wniosek zainteresowanych gmin, podjętych przez nie inicjatyw tworzenia parków kulturowych,

9/ wspieraniem na wniosek zainteresowanych stron inicjatyw społecznych w sprawie wystąpienia do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie ustanawiania Pomników Historii,

10/ współpraca z innymi organami administracji publicznej.

Na mocy porozumienia z dnia 24. marca 2009 r. z kompetencji Powiatowego Konserwatora Zabytków **wyłącza się** następujące sprawy:

- prowadzenie rejestru zabytków na terenie województwa wielkopolskiego,
- wydawanie decyzji o wpisie zabytku do rejestru
- prowadzenie wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- wydawanie pozwoleń na czasowy wywóz zabytku za granicę oraz zaświadczeń, że wywożone przedmioty nie wymagają pozwolenia na wywóz za granicę,
- wydawanie pozwoleń na sprzedaż, zamianę, darowiznę lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek,
- zabytki ruchome,
- opiniowanie projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gmin oraz z zakresu uzgadniania projektów planów miejscowych obejmujących ten teren **CAŁEJ** gminy określonych w art. 11 pkt. 8 lit c. art. 17 pkt. 7 lit c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,

<https://www.bip.powiat.poznan.pl/2074,powiatowy-konserwator-zabytkow>

1.3. Cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Nadrzędnym celem opracowania Programu jest zahamowanie degradacji i poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Szczegółowo cele zostały określone w **art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:**

- a) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- b) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- c) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- d) *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- e) *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków;*
podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ponadto celami są:

- Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
 - Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych.
 - Inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych, których celem jest propagowanie znajomości zabytków wśród mieszkańców gminy oraz zaszczepianie w ich świadomości zasadności i potrzeby opieki nad zabytkami.
 - Zachowanie oryginalności, odmienności gminy pozwalające na identyfikację kulturową w zglobalizowanym świecie.
 - Wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

1.4.1. Konstytucja R.P. z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483)

Zgodnie z art. 5: *Rzeczpospolita Polska strzeże (...) dziedzictwa narodowego.*
Rozumiejąc zabytki, jako dobro narodowe, wspólne, art. 82 konstytucji mówi: *obowiązkiem obywatela (...) jest troska o dobro wspólne.*

1.4.2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446; Dz. U. z 2019 poz. 506-tekst jednolity).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1.4.3. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.). Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1595, Dz. U. z 2020 r. poz. 282, 782, 1378).

Ustawa, w zakresie ochrony zabytków z późniejszymi zmianami, nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) Prawo utworzenia przez Radę Gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji (art. 16 ust. 1)
- b) Obowiązek uwzględniania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków nieruchomych i ich otoczenia oraz ustaleń programu.
Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez Konserwatora (art. 18, art. 19 i art. 20).
- c) Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4).
- d) Przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32 ust.1 pkt. 3 i ust.2).
- e) Przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i ust. 2).

- f) Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada Gmina (art. 71 ust. 1 i 2).
- g) W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81 ust.1).
- Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków(art. 81 ust.2).
- h) Sporządzanie przez Burmistrza/ Wójta gminy i przyjmowanie przez Radę Gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust.4). Co dwa lata Burmistrz/ Wójt Gminy sporządza i przedstawia Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji programu (art. 87 ust. 5).

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie kraju:

2.1.1 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 (dalej Program 2019-2022) został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 82 z dnia 13 sierpnia 2019 roku (Dziennik Urzędowy R.P., poz. 808 z dnia 11.09.2019 roku).

Program ma na celu realizację ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2018 roku, poz. 2067 z późniejszymi zmianami) i jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służ i instytucji w tym zakresie oraz środki służące realizacji zamierzonych celów.

W Programie 2019- 2022, dokonano ewaluacji poprzednio obowiązującego Programu na lata 2014-2017, którego głównym celem było: *Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków*. Biorąc pod uwagę wnioski z realizacji i ewaluacji poprzedniego Programu oraz zmiany ustawowe został sformułowany główny cel Programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022:

Stworzenie warunków do zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami

Dla jego realizacji założono trzy cele szczegółowe:

- *optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego (Cel 1),*
- *wspieranie działań w zakresie opieki nad zabytkami (Cel 2,*
- *budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego (Cel 3)*

Dla poszczególnych celów szczegółowych ustalono podstawowe kierunki działań:

- Cel 1: - wzmocnianie systemu ochrony na poziomie lokalnym,*
 - *wzmocnianie systemu ochrony na poziomie centralnym,*
- Cel 2: - merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami,*
 - *podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego*
- Cel 3: - upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości,*
 - *Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami*

Cele te będą realizowane w ramach szczegółowych zadań, a dla ich wykonania opracowano szczegółowy harmonogram oraz plan finansowy. Określono również zasady i strukturę zarządzania Programem 2019-2022 oraz jego monitoring i ewaluację realizacji.

2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu:

2.2.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.

Strategia rozwoju województwa Wielkopolskiego do 2030 roku jest dokumentem o charakterze planistycznym opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 27 stycznia 2020 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia tam zawarte stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co jej ustalenia mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego.

Wśród kilku najważniejszych wyzwań jakie służą rozwojowi Wielkopolski i wynikających z nich celów wymieniono:

- *Przeciwdziałanie dezintegracji społecznej i utracie regionalnej tożsamości, rozwijanie kapitału społecznego i kulturowego (Wyzwanie 4)*. Stwierdzono m.in., że kultura jest jednym z obszarów wpływających na budowanie kapitału społecznego. Zabytki nieruchome, muzea, teatry, instytucje muzyczne stanowią około 1/10 tego typu obiektów, a wiele obiektów zostało uznanych za najciekawsze obiekty krajoznawcze w kraju. Mimo występowania licznych instytucji kulturowych w regionie, pod względem odwiedzających województwo zajmuje niskie pozycje w skali całego kraju.
- *Poprawa warunków życia z poszanowaniem środowiska przyrodniczego (Wyzwanie 5)*. Stwierdzono m.in., że bogate dziedzictwo kulturowe w połączeniu z obszarami zalesionymi i cennymi przyrodniczo, tworzą podstawy do rozwoju turystyki i rekreacji w regionie. Za walor regionu o randze krajowej i międzynarodowej uznano m.in. Szlak Piastowski i Wielką Pętlę Wielkopolską.

Za jedną z mocnych stron województwa wielkopolskiego uznano m.in.:

- dużą różnorodność i wartość dziedzictwa kulturowego
- silną tożsamość regionalną opartą na wizerunku, pracowitości i porządku, samoorganizacji i samorządności Wielkopolan.

W dokumencie zaprezentowano wizję województwa w perspektywie najbliższej dekady:

Wielkopolska w 2030 roku to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami, wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki do życia, pracy i wypoczynku na całym obszarze województwa.

Za podstawowy cel samorządu lokalnego w Strategii rozwoju uznano:

Samorząd województwa wielkopolskiego umacnia krajową i europejską pozycję Wielkopolski, rozwija jej potencjał społeczny i gospodarczy, podnosi poziom życia mieszkańców oraz dba o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe regionu, dla dobra jego obecnych i przyszłych pokoleń w myśl zasad zrównoważonego rozwoju.

2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

W dniu 25 marca 2019 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr V/70/2019 powołał do życia Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego- Wielkopolska 2020+

W syntezie uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa, za najważniejsze cechy środowiska kulturowego Wielkopolski uznano:

- Dużą różnorodność dziedzictwa kulturowego,
- Wysoką wartość kulturową obiektów zabytkowych,
- Bogactwo obszarów i obiektów zabytkowych,
- Liczne zabytki archeologiczne,
- Obszary kulturowo cenne,
- Niewielki stopień rozpoznania dóbr kultury współczesnej,
- Gęsta sieć szlaków kulturowych,
- Duże znaczenie obiektów kultu religijnego,
- Liczne miejsca pamięci narodowej,

- Szeroki zakres instytucjonalnej działalności kulturalnej (wśród instytucji o znaczeniu ponadregionalnym wymieniono Muzeum Narodowe Rolnictwa wraz z oddziałami w Swarzędzu i Uzarzewie),
- Wysoka ranga wydarzeń kulturalnych,
- Bogactwo niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Wśród największych zagrożeń dla środowiska kulturowego wymieniono m.in.

- lokowanie w sąsiedztwie zabytków obiektów niedostosowanych do skali otoczenia, często stwarzających kolizję widokową w obszarach stanowiących przedpola ekspozycji dla obiektów cennych kulturowo oraz wynikające z nieodpowiedniej dbałości o estetykę nowych obiektów, niedostosowaną do wartości przestrzeni, w której są realizowane,
- konflikty wynikające z prowadzonej działalności gospodarczej rolnej i wydobywczej oraz wynikające z przeprowadzonych inwestycji budowlanych m.in. budowy nowych szlaków komunikacyjnych, linii energetycznych, zbiorników wodnych czy budownictwa w ujęciu ogólnym, wymagających prac ziemnych zagrażających przede wszystkim zabytkom archeologicznym...

W planie wyznaczono główne cele polityki przestrzennej, zasady ich realizacji oraz przyjęto kierunki działań. Za jeden z głównych celów uznano:

Ochronę potencjału kulturowego i krajobrazu oraz rozwoju konkurencyjnych form turystyki i rekreacji.

Dla realizacji tego celu polityki przestrzennej, regionalnej i narodowej określono podstawowe kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- wzmocnienie tożsamości narodowej i regionalnej,
- rozwój zróżnicowanych form turystyki

Dla realizacji wskazanych kierunków zagospodarowania przestrzennego określono szerokie spektrum działań w zakresie:

- kształtowania głównego obszaru kulturowego,
- zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego,
- poprawy jakości przestrzeni kulturowej i krajobrazu,
- rozwoju instytucjonalnej działalności kulturalnej,

- zwiększenia atrakcyjności obszarów wizerunkowych dla zróżnicowanych form turystyki,
- rozwoju turystyki kulturowej, kwalifikowanej, wypoczynkowej i biznesowej.

2.2.3 Programem Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020.

W trakcie tworzenia obecnego Programu opieki nad zabytkami na lata dla gminy Miasta i Gminy Swarzędz na lata 2021-2024 nie funkcjonował nowy Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego, dlatego za aktualne przyjęto założenia uchwalonego w dniu w dniu 27 listopada 2017 roku przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XXXVIII/901/17 Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020 (Dz. U. Woj. Wlkp. Poz. 8118 z 6 grudnia 2017 roku).

Głównym zamierzeniem „Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020” jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Wielkopolskiego, służących polepszeniu stanu zasobów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu Wielkopolski.

Przyjęty program ma m.in. na celu:

- *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- *uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- *wzmocnienie ochrony i opieki nad materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków poprzez zahamowanie procesów ich degradacji, a w dalszej kolejności poprawy stanu ich zachowania;*
- *wyeksponowanie poszczególnych zabytków i krajobrazu kulturowego;*
- *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;*
- *podejmowanie określania warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych w celu wyeliminowania sytuacji konfliktowych związanych*

z wykorzystaniem zabytków oraz zapewnienia zabytkom należytej opieki oraz określenia sposobów ich udostępniania dóbr kultury narodowej będących ich własnością, a także wskazanie potencjalnych źródeł finansowania;

- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W punkcie 4 programu *Cele Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020* stwierdzono, że cele wynikają z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ze względu na kompletność i permanentność celów przedstawionych w założeniach do Programu na lata 2013-2016, wskazana jest ich kontynuacja w kolejnych latach. Określono 7 podstawowych celów i wynikających z nich zadań do realizacji:

- I. Poprawa stanu zabytków poprzez podjęcie działań mających na celu poprawę ich zachowania,

Zad. 1. Realizacja prac remontowych, renowacyjnych, konserwatorskich obiektów zabytkowych,

Zad. 2. Opieka nad zabytkami archeologicznymi;

- II. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,

Zad. 1. Monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

- III. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych i turystycznych,

Zad. 1. Promocja dziedzictwa lokalnego,

Zad. 2. Wzmacnianie działań związanych z rozwojem usług turystycznych;

- IV. Włączanie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski do działań edukacyjnych,

Zadanie . 1. Upowszechnianie wiedzy o regionie;

- V. Prowadzenie planowych działań wspierających dziedzictwo niematerialne,

Zad. 1. Propagowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego;

- VI. *Podjęmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,*

Zad.1. Włączenie zabytków w procesy gospodarcze;

- VII. *Podjęmowanie i określenie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych*

Zad. 1. Udostępnianie obiektów zabytkowych

Zad. 2. Wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania.

W punkcie 6 programu zaprezentowano, przykładowe źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2.2.4. Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego na lata 2016-2019

W trakcie tworzenia obecnego Programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Swarzędz na lata 2021-2024 nie funkcjonował nowy Program opieki nad zabytkami dla powiatu poznańskiego dlatego za aktualne przyjęto założenia uchwalonego w dniu 27 czerwca 2016 roku przez Radę Powiatu w Poznaniu, uchwałą nr XVI/214/V/2016 Programu opieki nad zabytkami na lata 2016-2019. W dniu 24 stycznia 2020 r. uchwałą nr 1010/2020 Zarządu Powiatu w Poznaniu zatwierdzono sprawozdania z realizacji tego Programu.

W rozdziale 1 (*Wstęp*) określony został cel oraz podstawy prawne opracowania Programu.

W rozdziale 2 (*Uwarunkowania zewnętrzne*) odniesiono się do podstawowych dokumentów prawnych m in. *Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017; Wielkopolskiego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020.*

W rozdziale 3 (*Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego powiatu*).

W podrozdziale 3.1 (*Zabytki nieruchome na terenie powiatu poznańskiego*), wśród 9 historycznych układów urbanistycznych wymieniono Swarzędz. Ratusz w Swarzędzu jest jednym z 3 zachowanych w powiecie. Do najcenniejszych zabytków architektury sakralnej w powiecie zaliczono drewniane kościoły parafialne p.w. Św. Mikołaja z 3 ćw. XVI wieku, w Wierzenicy i p.w. Św. Michała Archanioła z 1749 roku w Uzarzewie. Za jedną z cech charakterystycznych dla krajobrazu kulturowego powiatu poznańskiego uznano dużą ilość pałaców i dworów (łącznie 119 obiektów).

W podrozdziale 3.2 (*Wykaz zabytków ruchomych na terenie powiatu poznańskiego*) do najciekawszych zaliczono wyposażenie i wystrój wnętrza kościoła parafialnego p.w. Św.

Mikołaja w Wierzenicy (barok, historyzm XIX w). Łącznie na terenie gminy do rejestru zabytków wpisanych jest 5 decyzjami 68 obiektów.

Wśród ciekawych obiektów na terenie powiatu poznańskiego prezentujących historię wymieniono Muzeum Środowiska Przyrodniczego i Łowiectwa w Uzarzewie oraz Muzeum i Skansen Pszczelarstwa w Swarzędzu.

W podrozdziale 3.3. (*Zabytki archeologiczne*). W wykazie stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej wymieniono grodziska w Uzarzewie (stanowisko 5- AZP 51-29/108)

W podrozdziale 3.4 (*Krajobraz kulturowy*) w wykazie obszarowych wpisów do rejestru zabytków ujęto układ urbanistyczny miasta Swarzędz.

W rozdziale 4 (*Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zabytkami i dziedzictwa kulturowego*), w podrozdziale 4.1 (*Stan zachowania zabytków nieruchomych...*), omówiony został stan zachowania obiektów nieruchomych (urbanistyka i ruralistyka, architektury sakralnej i cmentarzy, zespołów rezydencjalno-parkowych i zabudowań folwarcznych, budynków użyteczności publicznej i domów mieszkalnych). W odniesieniu do obiektów rezydencjalnych stwierdzono, że stan zachowania dworów i pałaców w powiecie poznańskim jest zróżnicowany. W rozdziale tym scharakteryzowano również szlaki turystyczne funkcjonujące w powiecie poznańskim, w tym przebiegające przez teren gminy Swarzędz *Szlak św. Jakuba* (Gruszczyń), *Europejska Trasa Rowerowa Velo nr 2*.

W podrozdziale 4.3 (*Chronione wartości przyrodnicze krajobrazu kulturowego*), wymieniono 21 pomników przyrody zlokalizowanych na terenie Gminy.

W podrozdziale 4.4 (*Dokumenty i opracowania*) stwierdzono, że powiatowy program opieki nad zabytkami zgodny jest z innymi dokumentami strategicznymi powiatu, w tym m.in.: *Strategią rozwoju Powiatu Poznańskiego 2006-2013*, *Programem ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego*, *Raportem o stanie zabytków w powiecie poznańskim*.

W rozdziale 6 (*Zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami realizowane w latach 1999-2015*), w podrozdziale 6.1 wymieniono kwoty, które przeznaczono w powiecie poznańskim na ochronę i konserwację zabytków. Na terenie gminy dofinansowano konserwację kościoła parafialnego p.w. św. Mikołaja w Wierzenicy w latach 2004-2011 o łącznej kwocie 92 300 zł

W rozdziale 7 (*Analiza SWOT*) omówiono stan obecny i perspektywy ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie Powiatu Poznańskiego. Analizę ujęto w układzie słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń.

W rozdziale 8 (*Cele powiatowego programu opieki nad zabytkami*) stwierdzono, że cele wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami zostały określone w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 roku. Ponadto wymieniono 7 podstawowych celów:

- I. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.*
- II. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.*
- III. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.*
- IV. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.*
- V. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.*
- VI. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.*
- VII. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

W rozdziale 9 (*Kierunki działań dla realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami. Podział na obszary, projekty i zadania*) W punkcie 2 udzielanie na wniosek zainteresowanych podmiotów dotacji celowych i na sfinansowanie lub dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy obiektach zabytkowych z terenu powiatu poznańskiego wpisanych do rejestru zabytków, niebędących własnością powiatu. Zasady udzielania dotacji określono w Uchwale Rady Powiatu Poznańskiego nr XXIX/270/IV/2013 z dnia 27 czerwca 2013 roku.

W rozdziale 10 (*Wdrażanie powiatowego programu opieki nad zabytkami Monitoring działania programu*) określono instrumenty prawne i instytucjonalne, instrumenty finansowe oraz monitoring działania programu.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

W myśl art.6 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości.

Zasoby dóbr kultury w gminie Swarzędz przedstawia się następująco; w ewidencji zabytków nieruchomych GEZ znajduje się 336 obiektów (w tym 1 układ urbanistyczny, 319 budynków, 10 parków, 12 cmentarzy, 5 figur i kapliczek), z czego 28 jest wpisanych 21 decyzjami do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego. Ponadto odnotowano około 364 stanowiska archeologiczne w tym dwa ujęte w rejestrze zabytków.

Na terenie gminy występuje jeden zabytkowy **układ urbanistyczny miasta Swarzędza** reprezentujący średniowieczny model przestrzennego rozplanowania, choć wytyczony, w drugiej ćw. XVII wieku. Wpisany w 1992 roku do rejestru zabytków obszar obejmuje prostokątny rynek z 3 – kondygnacyjną zabudową pochodzącą z poł. XIX i przełomu XIX i XX wieku, z ulicami wychodzącymi z naroży rynku, północno - zachodnią część miasta, zwłaszcza zachodnią pierzeję wytyczonego prawdopodobnie w połowie XVII wieku placu Niezłomnych, ze starszą zabudową z końca XVIII i połowy XIX wieku oraz zabudową przy ulicach Ogrodowej, Małej Rybackiej i Wielkiej Rybackiej. Granice strefy ochrony konserwatorskiej obejmują również teren kościoła parafialnego p.w. św. Marcina przy ul. św. Marcina.

W gminie znajdują się dwa cenne **układy ruralistyczne** w Wierzenicy i Uzarzewie o szczególnych walorach krajobrazowych i niezniszczonym historycznym układzie przestrzennym.

Do najcenniejszych obiektów sakralnych gminy należą kościoły w Swarzędzu w Uzarzewie i Wierzenicy wpisane do rejestru zabytków. Najstarszy i najokazalszy jest kościół parafialny w Swarzędzu p.w. św. Marcina, wzniesiony 1638, przebudowany w XVIII, 1894-96,

usytuowany w pobliżu rynku miasta na niewielkim wzniesieniu. Świątynia ceglana, otynkowana na planie krzyża greckiego. W latach 1894 - 96 dobudowano transept, zakrystię i kruchty. Wieżę wybudowano w 1792 roku. Kościół kryty dachem dwuspadowym i dachami trójspadowymi. Trzykondygnacyjna wieża kościoła zwieńczona stożkowym hełmem.

Szczególnie cenne są dobrze zachowane kościoły drewniane w Uzarzewie i Wierzenicy. W Uzarzewie **kościół szachulcowy** p.w. św. Michała Archanioła wzmiankowany w 1391 z 1749, 1869, 1902 remontowany w latach 1995-2004 i w Wierzenicy z 2 poł. XVI kościół p.w. św. Mikołaja ujęty w rejestrze już w 1932 roku. Parafia Uzarzewska istniała prawdopodobnie od XII wieku. W 1749 roku F. Niepruszewski właściciel Uzarzewa ufundował nowy kościół do którego dobudowano w 1869 roku drewnianą wieżę, w 1900 murowaną zakrystię i kaplicę grobową rodziny Żychlińskich. Kościół szachulcowy konstrukcji słupowo – ryglowej z wypełnieniem z cegły i gliny, salowy z wielobocznym prezbiterium i kwadratowa wieżą. W nawie głównej znajduje się sklepienie pozorne drewniane, a w murowanej kaplicy ceramiczne krzyżowe. Wnętrze z dekoracją roślinną i odkrytymi freskami na ścianach po bokach ołtarza głównego. Bryła kościoła jest rozczłonkowana i przykryta dwuspadowym dachem z dominującą kwadratową wieżą, zwieńczoną ośmioboczną iglicą. W sąsiedztwie kościoła, w dolinie Cybiny, znajduje się budynek plebani z lat 1860 -65.

Do najpiękniejszych drewnianych budowli sakralnych w Wielkopolsce. należy późnośredniowieczny **drewniany kościół** w Wierzenicy, malowniczo położony na wzniesieniu, orientowany, o konstrukcji zrębowej, oszalowany kryty gontem z nawą główną na rzucie kwadratu z węższym trójbocznym prezbiterium i z domurowaną przed 1635 rokiem zakrystią. W 1742 roku kościół restaurowano i dobudowano dwukondygnacyjną wieżę z dzwonnica. W 1870 roku wybudowano kaplicę mauzoleum rodu Cieszkowskich, którą przebudowano w 1930 r. wg projektu arch. M. Andrzejewskiego.

Jedną z cech charakterystycznych krajobrazu kulturowego Wielkopolski jest znaczna ilość pałaców i dworów. W powiecie poznańskim na około 107 obiektów, do rejestru zabytków wpisanych jest 33 dworów, 36 pałaców i 78 parków podworskich. W ewidencji gminy Swarzędz figuruje osiem obiektów, w tym dwa pałace i sześć dworów, z których ochroną konserwatorską oprócz pałaców objęto trzy zabytkowe dwory. Niewątpliwie do najcenniejszych zabytków na terenie gminy z tej grupy należy uznać dwa zespoły **rezydencjonalne** ujęte w rejestrze zabytków w Swarzędzu – Nowej Wsi i Uzarzewie.

Założenie w Swarzędzu – Nowej Wsi położone w parku krajobrazowym powstało na przełomie XIX i XX wieku. Pałac był siedzibą majątku ziemskiego. Obiekt jest murowany, tynkowany na rzucie prostokąta przykryty dachem mansardowym. W części wschodniej od frontu znajduje się okrągła baszta. Dekorację architektoniczną stanowią figurki amorków w elewacji frontowej, łeb koński w elewacji wschodniej. Pałac otacza park o pow. 3,65 ha założony w 2 połowie XIX wieku o charakterze krajobrazowym z elementami układu regularnego opartego na dwóch głównych osiach skupionych w centralnym punkcie założenia. Na terenie parku od połowy lat 60-tych XX wieku mieści się Muzeum Pszczelarstwa im. prof. R. Kostekiego z największą w kraju ekspozycją dotyczącą bartnictwa, pszczelarstwa i historii jedwabnictwa (obecnie Oddział Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie). Ekspozycja unikatowych zabytkowych uli, licząca obecnie około 230 unikatowych obiektów. W pałacu mieści się obecnie hotel i restauracja. Drugim ciekawym przykładem rezydencji ziemiańskiej jest **zespół pałacowo – parkowy** usytuowany w bardzo atrakcyjnym terenie na skarpie rzeki Cybiny w centrum wsi Uzarzewo. Składa się on z wzniesionego w latach 1860 - 1865 przez J. Żychlińskiego pałacu oraz rozległego parku krajobrazowego założonego przez architekta A. Denizota. Pałac dwukondygnacyjny z poddaszem formie neorenesansowej willi z czterokondygnacyjną narożną wieżą mieści od 1977 roku Muzeum Przyrodniczo i Łowieckie w Uzarzewie (obecnie Oddział Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie), od 1982 roku Oddział Muzeum Narodowego Rolnictwa w Szreniawie. W skład zabudowań złożenia wchodzi zabytkowa stajnia z 1860 roku pełniąca obecnie funkcje muzealne.

Wśród najcenniejszych zabytków gminy należy wymienić również **zespoły dworskie w Karłowicach, Wierzenicy i Wierzonce**. Dwór w **Karłowicach** wzniesiony został ok. XIX wieku jako skromna wiejska siedziba i przebudowany w części południowo – zachodniej w 1865 roku, po przejściu dóbr przez Hugo von Treskov. Obiekt związany historycznie i kompozycyjnie z krajobrazowym parkiem, formą nawiązuje do wzorów włoskiej architektury, prezentuje typ niewielkiej rezydencji, charakterystycznej dla terenu Wielkopolski od poł. XIX wieku. **Dwór w Wierzenicy** z 2 ćw. XIX, wzniesiony został przez Augusta Cieszkowskiego, filozofa, działacza narodowego i społecznego. Budynek jest murowany, parterowy na wydłużonym prostokątnym rzucie, nakryty wysokim, dwuspadowym dachem z głównym akcentem architektonicznym w postaci piętrowego

ryzalitu, znacznie wysuniętego i nakrytego oddzielnym, dwuspadowym dachem. Założenie dworskie reprezentujące przykład skromnej rezydencji łączącej cechy klasycystyczne oraz elementy historyzmu znajdujemy należący do rodziny Ludwika Augusta von Treskov w **Wierzonce. Zabytkowy dwór** z 2 ćw. XIX wieku murowany, 1-kondygnacyjny z użytkowym wysokim poddaszem, nakryty jest dachem naczółkowym. Sąsiadująca z nim **oficyna** powstała w 2 poł. XIX w. i została rozbudowana na pocz. XX w. o wieżę i budynek gospodarczy oraz drewniany łącznik. Łącznik w postaci ganka wspartego na słupach z elementami dekoracyjnej snycerki. Dwór wraz z oficyną i łącznikiem – integralnie i kompozycyjnie związany z otaczającym parkiem.

Do szczególnie interesujących zaliczyć można **budynki użyteczności publicznej**, powstałe przeważnie na przełomie XIX i XX wieku. Należy do nich **Ratusz w Swarzędzu w Rynku z 2 poł. XIX w.** zachował się jako jeden z trzech zabytkowych ratuszy w powiecie poznańskim (poza Poznaniem). Dwa pozostałe to ratusz w Kórniku z ok. poł. XIX w. i Bninie z poł. XVIII w. W grupie tej występują obiekty z początku XX wieku w Swarzędzu **szkoła** przy ul. Zamkowej 20, **kino** przy ul. św. Marcina 8, **budynek poczty** przy ul. Piaski 11 oraz budynki **dworcowe** w Swarzędzu przy ul. Dworcowej 24 z ćw. XX, w Kobylnicy z XIX/XX i w Paczkowie z 1 dek. XX.

Zabudowa miasta Swarzędza, zwłaszcza z czasów jego intensywnego rozwoju na przełomie XIX i XX stulecia jest zachowana w niemal niezmienionym kształcie. W rejestrze znajdują się domy reprezentujące wczesną zabudowę miasta, są to dom przy **Rynku 23**, dwa domy przy ulicy **Piaski 3, 8** oraz budynek przy ul. **Warszawskiej 20 (dawniej 5)**. Do grupy tej można zaliczyć domy figurujące w ewidencji konserwatora zabytków: dom z pierwszej, połowy XIX wieku przy **ul. Niezłomnych nr 7 i 11, Wielkiej Rybackiej 13** oraz **Małej Rybackiej 2** z pocz. XIX wieku. Do najciekawszych zabytków rzadko już spotykanych na terenie Wielkopolski należy **dworska karczma** z XVII, XIX, w Wierzenicy wpisana w 1970 roku do rejestru zabytków. Położona na wschodnim skraju wsi, parterowa, składająca się z sieni, izby i komory, na rzucie prostokąta konstrukcji mieszanej murowanej i ryglowej z wypełnieniem gliną, kryta jest czterospadowym dachem pokrytym strzechą. Obecnie obiekt jest w rękach prywatnych po generalnym remoncie.

Prawdopodobnie jednym z najstarszych **zabytków techniki** w gminie, należący do nielicznych tego typu obiektów w Wielkopolsce, jest **młyn wodny** z początku XIX wieku usytuowany przed ujściem rzeki Główniej do Warty we wsi Bogucin. Młyn położony w zespole podworskim wpisany jest do rejestru wraz z 10 hektarowym parkiem. Tworzy on cenny zespół ze względu na walory krajobrazowe założenia parkowego jak i na wartość zabytkową samego młyna. Z dawnego układu przestrzennego zachowały się oprócz murowanego dawnego młyna z zapleczem gospodarczym, budynek mieszkalny, fragment alei przy młynie oraz aleja kasztanowa rosnąca wzdłuż dawnego podjazdu.

Pozostałe obiekty techniki, które spotykamy na terenie gminy związane są z produkcją rolno – spożywczą, z komunikacją kolejową, tzw. produkcją miejską i przemysłem meblarskim w zaadaptowanych obiektach gospodarczych pochodzących z XIX i XX wieku. Należą do nich obiekty produkcyjne gorzelnia, 3 stodoły, 7 spichlerzy, 8 obór, 2 stajnie, chlewnia i 3 kuźnie, zlokalizowane w siedmiu zewidencjonowanych zespołach folwarcznych. W Karłowicach znajduje się najstarszy w gminie spichlerz z 1881 oraz **kuźnia** z 1870 roku, w Paczkowie (obora, chlewnia, stodoła, spichlerz), w Uzarzewie (stajnia, ob. pawilon wystawowy z ok. 1860, obora I, ul. Akacyjowa, obora II, ul. Akacyjowa, stodoła, spichlerz, gorzelnia, kuźnia), w Wierzenicy (obora I, obora II, obora III), w Wierzonce (stajnia-wozownia, obora, spichlerz, kuźnia, budynek gospodarczy).

Ponad to interesujące przykłady **architektury przemysłowej** związanej z miastem reprezentują znajdujące się w Swarzędzu zespoły produkcyjne z 1896 roku dawnej rzeźni przy ul. Strzeleckiej nr 2, z wieżą ciśnień z 1903 i budynkiem administracyjnym z lat 20 XX, dawn. stacja transformatorowa. Na uwagę zasługuje również zespół budynków gospodarczych 1 ćw. XX wieku przy ul. Kórnickiej 1. później zaadaptowanych przez zakład meblarski oraz magazyny przy pl. Niezłomnych 20, z 4 ćw. XIX w., przy ul. Piaski 8 z pocz. XX w. i ul. Warszawskiej z k. XIX w. Dziedzictwo kolejowe oprócz wymienionych budynków dworcowych reprezentują budynki z XIX/XX wieku w Swarzędzu magazyn z 1 ćw. XX., w Kobylnicy dom dróżnika i dwa domy pracownicze, w Paczkowie, budynek gospodarczy i dom pracowniczy przy ul. Średzkiej 2a (dawn. Dworcowej 1).

Na terenie gminy oprócz pięciu **cmentarzy** rzymsko – katolickich, w Swarzędzu przy ul. Św. Marcin z pocz. XX w. i przy ul. Poznańskiej 27 z ok. 1900 r., dwóch w Uzarzewie i jednego w Wierzenicy w ewidencji WWKZ znajduje się pięć cmentarzy ewangelickich

usytuowanych w Swarzędzu, w Wierzonce, w Łowęcinie, w Rabowicach, jeden żydowski z poł. XIX wieku przy ul. Poznańskiej oraz cmentarz rodowy von Treskov z 2 poł. XIX wieku w Wierzonce.

Szczególnie wartościowe dla krajobrazu gminy są zespoły zieleni parkowej. W gminie jest 11 założeń, w czego siedem objęto ochroną konserwatorską wpisując je do rejestru zabytków. Są to z reguły założenia krajobrazowe. Do najciekawszych i najlepiej zachowanych o czytelnym układzie kompozycyjnym należy park z końca XIX wieku w Swarzędzu – Nowej Wsi oraz siedmio hektarowe założenie parkowe krajobrazowe z 2 poł. XIX wieku roztaczające się wokół pałacu w Uzarzewie. W Uzarzewie doskonale prezentuje się utrzymany ogród parkowy, a szczególnie kompozycje roślin niskopiennych. Autorem kompozycji ogrodu był Augustyn Denizot, Francuz sprowadzony do Polski przez Albina Węsierskiego. Później projektował także ogród w Turwi dla Dezyderego Chłapowskiego. Ochroną konserwatorską objęto również parki dworskie w: Karłowicach z 2 poł. XIX wieku, w Paczkowie z lat 1929-1930, w Wierzenicy z 2 ćw. XIX wieku, w Wierzonce i w Bogucinie park podworski w zespole młyna wodnego z początku XIX wieku. Szczególnie cenny jest park dworski pochodzący z ok. poł. XIX wieku w Wierzonce rozciągający się wzdłuż rzeki Głównej przy szosie Poznań, Tuczno, Pobiedziska. Park krajobrazowy usytuowany na łagodnych zboczach, a częściowo na wysokich i stromych wzniesieniach morenowych posiada założenie w przeważającej części o charakterze leśnym, które w najbliższym otoczeniu dworu przechodziło w założenie komponowane. Podzielony rzeką park pierwotnie połączony był w 2 mostkami. Park ten posiada szczególnie cenny starodrzew.

W gminie spotykamy także **miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne**. W Swarzędzu na budynku dworca kolejowego znajduje się tablica upamiętniająca obóz pracy, w którym przy budowie linii kolejowej Swarzędz – Antoninek, od 12.7.1940 – 26.8.1943 r. zginęło z rąk niemieckiego okupanta setki Żydów pochowanych na cmentarzu żydowskim przy ul. Poznańskiej. Obecnie na tym terenie znajduje się budynek dawnego żłobka adaptowany na Ośrodek Kultury w Swarzędzu. Synagogę i dzielnicę żydowską Swarzędza zniszczyli Niemcy w czasie II wojny Światowej.

W Wierzenicy – **miejsca związane z jedną z najwybitniejszych postaci Wielkopolski** Augustem Cieszkowskim herbu Dołęga (1814-1894) - naukowcem, myślicielem, filozofem i politykiem, autorem prac filozoficznych, historycznych i ekonomicznych, organizatorem życia naukowego, współtwórcą i pierwszym prezesem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół

Nauk, członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie, a ponadto posłem do parlamentu w latach 1848-1855 i przewodniczącym Koła Polskiego w tym zgromadzeniu. W 1850 roku za poniesione zasługi uzyskał papieski tytuł hrabiowski. Po nabyciu majątku w Wierzenicy August Cieszkowski zamieszkał w istniejącym dworze, zachowanym w zasadniczym kształcie do naszych czasów. Był rzecznikiem postępu w rolnictwie, wprowadzał nowoczesne metody gospodarowania. Jego największym dziełem filozoficznym jest czterotomowa publikacja *Ojciec nasz*, wydana w latach 1848-1906, 1922-23. Zmarł w 1894 r. w Wierzenicy, spoczywa w podziemiach miejscowego kościoła.

Szczególnie cennymi obiektami zabytkowymi są także znajdujące się na terenie gminy **stanowiska archeologiczne**, których odnotowano około 360. Do najważniejszych zaliczyć należy osadę w Wierzenicy i grodzisko w Uzarzewie (obydwa wpisane do rejestru zabytków). Są to stanowiska interesujące pod względem usytuowania, zachowania materiału archeologicznego jak i szczególnej wartości poznawczej dla pradziejów tej strefy Wielkopolski. Badania archeologiczne świadczą, iż był to teren intensywnie zasiedlony, a osadnictwo skoncentrowane wzdłuż rzek Cybiny i Głównej występowało tutaj we wszystkich okresach pradziejów i średniowiecza. Wyróżnione skupiska znajdują się w dolinie rzeki Cybiny, nad jeziorem Swarzędzkim, w okolicy Uzarzewa, nad dopływami Cybiny w Gortatowie i Łowęcinie oraz na stokach krawędzi rzeki Główna. Z epoki brązu pochodzi cmentarzysko w Wierzenicy związane ze społecznościami kultury łużyckiej. Bogato reprezentowane jest osadnictwo w okresie wpływów rzymskich. Z tego okresu pochodzi duża osada w Wierzoncu, obok której odkryto także osadę z okresu wczesnego średniowiecza. Osadnictwo z okresu średniowiecza jest najliczniej reprezentowane. W okresie tym zajmowano nie tylko rejony dolin rzecznych, ale także tereny wysoczyzny, a ślady osadnictwa odzwierciedlają obecny układ miejscowości na terenie gminy.

3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchomości wpisane do rejestru zabytków.

(obiekty podświetlone kolorem żółtym są własnością Gminy Swarzędz)

SWARZĘDZ- MIASTO

- HISTORYCZNE ZAŁOŻENIE URBANISTYCZNE, 1366-XX nr rej. 2255/A z 24.11.1992
- KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MARCINA, 1638, XVIII-XX, nr rej. 1189/A z 24.07.1970

- ZESPÓŁ PAŁACOWY UL. POZNAŃSKA (Nowa Wieś), pałac i park, XIX/XX, nr rej. 2115/A z 30.03.1987
- DOM UL. PIASKI 17 (dawn. PIASKI 3), szach. XVIII/ XIX, nr rej. 1157/A z 19.06.1970
- DOM UL. PIASKI 8, pocz. XIX, nr rej. 1191/A z 24.04.1970
- DOM RYNEK NR 23, pocz. XIX, nr rej. 1190/A z 24.07.1970
- DOM UL. WARSZAWSKA 20 (dawn. 5), XVIII/XIX, nr rej. 1192/A z 24.07.1970

BOGUCIN

- MŁYŃ WODNY, pocz. XIX, nr rej. 1997/A z 19.03.1985
- PARK DWORSKI, j. w.

KARŁOWICE

- ZESPÓŁ DWORSKI, 2 poł. XIX:
 - dwór, nr rej. 24/A z 10.04.2000
 - park, nr rej. 1806/A z 18.08.1980

PACZKOWO

- PARK, 1929-1930, nr rej. 2009/A z 05.08.1985

UZARZEWO

- KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA, 1749, 1869, 1900, nr rej. 1195/A z 24.07.1970.
- PLEBANIA, poł. XIX., nr rej. 1739/A z 31.12.1975.
- ZESPÓŁ PAŁACOWO- FOLWARCZNY, poł. XIX
 - pałac i park, nr rej. 1421/A z 11.04.1973
 - stajnia, nr rej. 1737/A z 16.12.1975

WIERZENICA:

- KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. MIKOŁAJA, drewn. 2 poł. XVI, nr rej. 2414/A z 21.12.1932
- KARCZMA DREWNIANA., XVII (?), XIX, nr rej. 1196/A z 24.07.1970.
- ZESPÓŁ DWORSKI, 2 ćw. XIX (dwór i park), nr rej. 1736/A z 09.12.1975.

WIERZONKA:

- ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY 1 poł. XIX- XX
 - dwór, 2 ćw. XIX, nr rej. 2339/A z 14.02.1995
 - oficyna, 2 poł. XIX , nr rej. j.w.
 - park, poł. XIX, nr rej. 1779/A z 10.08.1979
 - folwark, 2 poł. XIX (rządówka nr 6, kuźnia, spichlerz, stajnia z wozownią), nr rej. 2340/A z 14.02.1995

3.2. Obiekty z terenu gminy Swarzędz znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków (obiekty podkreślone kolorem są własnością Gminy Swarzędz).

SWARZĘDZ

- 1/ HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY, 1366 XIX/ XX w
- 2/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. MARCINA:
 - a/ kościół, mur., XVII/XVIII, wielokrotnie przebud., m.in. 1777, 1792, 1894-1896, 1904,
 - b/ kaplica, mur., k. XIX,
 - c/ plebania, mur., l. 90 XIX.
- 3/ RATUSZ, mur., 2 poł. XIX, rozbud. 1 ćw. XX.
- 4/ SZKOŁA, ul. Zamkowa 20, mur, pocz. XX.
- 5/ KINO, ul. św. Marcina 8, mur., pocz. XX.
- 6/ POCZTA, ul. Piaski 11, mur., pocz. XX.
- 7/ ŻŁOBEK, (ob. Dom Kultury), ul. Poznańska, mur., po 1945.
- 8/ DWORZEC KOLEJOWY, ul. Dworcowa 24, mur. 1 ćw. XX., przebud.
- 9/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY (w Nowej Wsi), ul. Poznańska:
 - a/ pałac, mur., XIX/XX, dobud. skrzydła z basztą 1923, odbud. po zniszczeniu 1954-1958, remont l. 70 XX,
 - b/ park krajobrazowy (ob. skansen), k. XIX, odnowiony 1954-1958,
 - c/ oficyna, mur., 2 poł. XIX, przybudówka, 2 dek. XX w., remont l. 70 XX,
 - d/ stajnia I, ob. magazyn, mur. 4 ćw. XIX,
 - e/ stajnia II, mur. k. XIX,

f/ budynek gospodarczy, mur. k. XIX.

10/ ZESPÓŁ DWORSKI, ul. Zamkowa:

a/ dwór, mur., ok. 1896,

b/ obora, mur. 1911.

11/ REMIZA STRAŻACKA, ul. Bramkowa 6, mur., 1 poł. XX w.

ul. Bramkowa

12/ DOM NR 3, mur., l. 20/30 XX. – wyłączony z GEZ

13/ DOM NR 4 (dawn. ul. Sawickiej nr 1), mur., 1903.

ul. Cieszkowskiego

14/ DOM NR 6, mur., pocz. XX.

15/ DOM NR 10, mur., pocz. XX.

16/ DOM NR 12, mur., pocz. XX.

17/ DOM NR 16, mur., pocz. XX.

18/ DOM NR 20/22, mur., pocz. XX.

ul. Dworcowa

19/ DOM NR 2, mur., 1 ćw. XX.

20/ DOM NR 3, mur., 1 ćw. XX.

21/ DOM NR 11, mur., 1 ćw. XX.

22/ DOM NR 12, mur., XIX/ XX.

23/ DOM NR 14, mur., 1 ćw. XX.

24/ DOM NR 16, mur., ok. 1910.

ul. Jesionowa

25/ DOM NR 1, mur., l.20/ 30 XX.

26/ DOM NR 3, mur., ok. 1935.

ul. Kilińskiego

27/ DOM NR 8 (dawn. 3), mur., l. 20/30 XX.

28/ DOM NR 16 (dawn. 6/7) , mur., l. 20 XX.

- 29/ DOM NR 28 (dawn.11), mur., 1 ćw. XX.
- 30/ DOM NR 30 (dawn. 12), mur. 1894.
- 31/ DOM NR 17, mur., l. 20/30 XX.
- 32/ DOM NR 7 (dawn. nr.18), mur., l. 20/30 XX.
- 33/ DOM NR 3 (dawn.19), mur. ok. poł. XIX, remont z wymianą okien.
- 34/ DOM NR 11 (dawn. 28), mur., 1 ćw. XX.

ul. Kościuszki

- 35/ DOM NR 1, mur. l. 20/30 XX.
- 36/ DOM NR 3, mur. l. 20/30 XX.
- 37/ DOM NR 4, mur. l.30 XX.

ul. Kórnicka

- 38/ DOM NR 2, mur., pocz. XX.
- 39/ DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX.
- 40/ DOM NR 6, mur., ok. 1910.
- 41/ DOM NR 9, mur., l. 30 XX.
- 42/ DOM NR 10, mur., 1928.
- 43/ DOM NR 16, mur., l. 30 XX.
- 44/ DOM NR 17a, mur., l. 30 XX.
- 45/ DOM NR 27, mur., l. 20/30 XX.
- 46/ DOM NR 32, mur., 1932.
- 47/ DOM NR 33, mur., l. 20/30 XX.
- 48/ DOM NR 34, mur., 1933.
- 49/ DOM NR 38, mur., l. 30 XX.
- 50/ DOM NR 39, mur., l. 20/30 XX.
- 51/ DOM NR 45, mur., pocz. XX.
- 52/ DOM NR 47/49, drewn., pocz. XX.
- 53/ DOM NR 52, mur., l. 20/30 XX.
- 54/ DOM NR 53, mur., pocz. XX.
- 55/ DOM NR 54, mur., l. 20/30 XX.
- 56/ DOM NR 55, mur., pocz. XX.

57/ DOM NR 56, mur., l. 20/30 XX.

58/ DOM NR 57, mur., XIX/XX.

59/ DOM NR 60, mur., l. 20/30 XX.

60/ DOM NR 62/64, mur. l. 30 XX.

61/ DOM NR 65, mur., 1 ćw. XX.

62/ DOM NR 66, mur., l. 30. XX.

63/ DOM NR 67, mur., 1 ćw. XX.

ul. Łąkowa

64/ DOM NR 2, mur., l. 30 XX.

65/ DOM NR 3, mur., l. 30 XX.

ul. Mała Rybacka

66/ DOM NR 2, szach., pocz. XIX.

ul. Św. Marcin

67/ DOM NR 2/4 (dawn. Strzelecka 15), mur., XIX/XX.

68/ DOM NR 5, mur., 1 poł. XIX.

69/ DOM NR 7, mur., pocz. XX.

70/ DOM NR 38, drewn.- mur., l. 40 XX

ul. Marcinkowskiego

71/ DOM NR 3, mur. szach., ok. 1900

ul. Mickiewicza

73/ DOM NR 1, mur., k. XIX.

74/ DOM NR 2, mur., 1 ćw. XX.

75/ DOM NR 3, mur., l. 30 XX.

pl. Niezłomnych

76/ DOM NR 1, ob. szkoła, mur., 1 ćw. XX.

77/ DOM NR 3, mur., XIX/XX.

78/ DOM NR 4, mur., ok. 1900.
79/ DOM NR 5, mur., 1900.
80/ DOM NR 6, mur., k. XIX.
81/ DOM NR 7, mur., 1 poł. XIX.
82/ DOM NR 11, mur., I. poł. XIX.
83/ DOM NR 14, mur., XIX/XX.
84/ DOM NR 17, mur., XIX/XX.
85/ DOM NR 18, mur., pocz. XX.
86/ DOM NR 19, szach., 1 poł. XIX, nadbud.

ul. Nowowiejska

87/ DOM NR 13, mur. I. 30 XX.

ul. Nowy Świat

88/ DOM NR 1, mur., I. 20/30 XX.
89/ DOM NR 4, mur., I. 20/30 XX., przebud.
90/ **DOM NR 5, mur., XIX/ XX.**
91/ DOM NR 19, mur., I. 20/30 XX.
92/ DOM NR 21, mur., I. 30 XX.

ul. Ogrodowa

93/ DOM NR 1, mur., 3 ćw. XIX.
94/ DOM NR 1a, mur., 4 ćw. XX.
95/ DOM NR 2, mur., 1 poł. XIX.
96/ DOM NR 3, mur., 1 poł. XIX.

ul. Piaski

97/ DOM NR 1, mur., k. XIX.
98/ DOM NR 2, mur., I. 20/30 XX.
99/ **DOM NR 3, mur., 1932.**
100/ DOM NR 4, mur., XIX/XX.
101/ **DOM NR 4a, mur., 20/30 XX.**

- 102/ DOM NR 5, mur., l. 20/30 XX.
103/ DOM NR 6, mur., l. 20/30 XX.
104/ DOM NR 7, mur., 4 ćw. XIX.
105/ DOM NR 8, mur., pocz. XIX.
106/ DOM NR 9, mur., l. 20/30 XX.
107/ DOM NR 10, mur., pocz. XX.
108/ DOM NR 15, mur., l. 20 XX.
109/ DOM NR 17 (dawn. 3), szach. XVIII/ XIX.
110/ DOM NR 22, mur., 1 ćw. XX.

ul. Podgórna

- 111/ DOM NR 4, mur., l. 30 XX.
112/ DOM NR 6, mur., XIX/XX.

pl. Powstańców Wielkopolskich

- 113/ DOM NR 4, mur., l. 20/30 XX.
114/ DOM NR 5, mur., 1 ćw. XX.

ul. Poznańska

- 115/ DOM NR 3 (ob. ul. Kraszewskiego 10), mur., 1936.
116/ DOM NR 17, mur., 1 ćw. XX.

Rynek

- 117/ DOM NR 2/3, mur., 1 ćw. XX.
118/ DOM NR 4, mur., pocz. XX.
119/ DOM NR 5, mur., pocz. XX.
120/ DOM NR 6, mur., pocz. XX.
121/ DOM NR 7, mur., pocz. XX.
122/ DOM NR 8, mur., pocz. XX.
123/ DOM NR 9, mur., k. XIX.
124/ DOM NR 10, mur., k. XIX.
125/ DOM NR 11, mur., 1 dek. XX.

- 126/ DOM NR 12, mur., pocz. XX.
127/ DOM NR 13, mur., 1911.
128/ DOM NR 14, mur., 1 dek. XX.
129/ DOM NR 15, mur., k. XIX.
130/ DOM NR 16, mur., pocz. XX.
131/ DOM NR 17, mur., k. XIX , przebud.
132/ DOM NR 18, mur., pocz. XX.
133/ DOM NR 19, mur., pocz. XX.
134/ DOM NR 20, mur., pocz. XX.
135/ DOM NR 21, mur., XIX/XX.
136/ DOM NR 22, mur., XIX/XX.
137/ DOM NR 23, mur., pocz. XIX.
138/ DOM NR 24, mur., 1 ćw. XX.
139/ DOM NR 25, mur., pocz. XX.
140/ DOM NR 26, mur., k. XIX.
141/ DOM NR 27- 28, mur., 1905.
142/ DOM NR 29, mur., pocz. XX.
143/ DOM NR 30, mur., pocz. XX.
144/ DOM NR 31, mur., 1 ćw. XX.
145/ DOM NR 32, mur., k. XIX.
146/ DOM NR 33, mur., 1 ćw. XX.
147/ DOM NR 36, mur., 1 ćw. XX.
148/ DOM NR 37, mur., pocz. XX.
149/ DOM NR 38, mur., XIX/XX.

ul. Strzelecka

- 150/ DOM NR 4, mur., 1 ćw. XX.
151/ DOM NR 5, mur., 1 ćw. XX.
152/ DOM NR 7, mur., l. 20/30 XX.
153/ DOM NR 7a, mur., l. 20/30 XX.
154/ DOM NR 7b, mur., 1 ćw. XX.
155/ DOM NR 8, mur., l. 20/30 XX.

156/ DOM NR 10, mur., 1 ćw. XX.

157/ DOM NR 13, mur., pocz. XX.

ul. Warszawska

158/ DOM NR 1 (dawn. nr 29), mur., pocz. XX.

159/ DOM NR 3 (dawn. nr 28), mur., 4 ćw. XIX.

160/ DOM NR 15 (dawn. nr 23), mur./szach., ok. poł. XIX.

161/ DOM NR 20 (dawn. nr 5), mur., XVIII/XIX, przebud. szczytu 2 poł. XIX, remont.

162/ DOM NR 25 (dawn. nr 18), mur., 1 ćw. XX.

ul. Wiankowa

163/ DOM NR 2, mur., 1911.

ul. Wielka Rybacka

164/ DOM NR 3, mur., XIX/XX.

165/ DOM NR 11, mur., l. 20/30 XX.

166/ DOM NR 13, mur., poł. XIX.

167/ DOM NR 18, mur., XIX/XX.

168/ DOM NR 19, mur., 1 ćw. XX.

ul. Wrzesińska

169/ DOM NR 2 (dawn. nr 1), mur., 1896.

170/ DOM NR 6 (dawn. nr 2), mur., pocz. XX.

171/ DOM NR 8 (dawn. nr 3), mur., XIX/XX.

172/ DOM NR 10 (dawn. nr4), mur., XIX/XX.

173/ DOM NR 18 (dawn. nr 5), mur., ok. 1910.

174/ DOM NR 24 (dawn. nr 7), mur., ok. 1905.

175/ DOM NR 24a (dawn. nr 7a), mur., ok. 1905.

176/ DOM NR 26 (dawn. nr 8), mur., ok.1910.

177/ DOM NR 27 (dawn. nr 51), mur., l. 20/30 XX.

178/ DOM NR 33 (dawn. nr 48), mur., k. XIX.

ul. Zamkowa

- 179/ DOM NR 2, mur., 1 ćw. XX.
- 180/ DOM NR 4, mur., 1 ćw. XIX.
- 181/ DOM NR 7, mur., pocz. XX.
- 182/ DOM NR 8, mur., pocz. XX.
- 183/ DOM NR 10, mur., l. 20/30 XX.
- 184/ DOM NR 18, mur., l. 20/30 XX.
- 185/ DOM NR 22, mur., l. 20/30 XX.

ul. Zapłocie

- 186/ DOM NR 2, mur., l. 30 XX.

187/ ZESPÓŁ BUDYNKÓW PRZEMYSŁOWYCH, ul. Strzelecka nr 2:

- a/ rzeźnia, mur., 1896,
- b/ wieża ciśnień, mur., 1903,
- c/ budynek administracyjny, dawn. stacja transformatorowa, mur., l. 20 XX.

188/ ZESPÓŁ BUDYNKÓW GAZOWNI, ul. Strzelecka 7

- a/ gazownia miejska, mur., 1905,
- b/ zabudowa produkcyjna gazowni, mur. 1905,

189/ ZESPÓŁ BUDYNKÓW GOSPODARCZYCH, ob. zak. produkcji mebli, ul. Kórnicka 1:

- a/ budynek gospodarczy I nr 1, mur., 1 ćw. XX,
- b/ budynek gospodarczy II nr 1, mur., 1 ćw. XX.

190/ MAGAZYN, pl. Niezłomnych 20, mur., 4 ćw. XIX.

191/ MAGAZYN, ul. Piaski 8a, mur., pocz. XX.

192/ MAGAZYN, ul. Warszawska (obok nr 15- róg Gołębiej), mur., k. XIX.

BOGUCIN

193/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO:

- a/ dwór, mur., l.20/30 XX,
- b/ młyn, mur., 4 ćw. XIX,

c/ park krajobrazowy, XIX.

GARBY

194/ Park podworski, k. XIX,

195/ DOM NR 26, ul. Podleśna, mur., pocz. XX.

196/ DOM NR 32, ul. Podleśna, mur., 1 dek. XX.

GORTATOWO

197/ DOM ZE STODOŁĄ, ul. Fabryczna nr 42, mur., k. XIX.

198/ STODOŁA, ul. Swarzędzka nr19, szach., 1 poł. XIX (?).

GRUSZCZYN

199/ DRÓŻBÓWKA, OB. DOM MIESZKALNY, ul. Mechowska 38, mur 1900-1910

JASIN

200/ DOM MIESZKALNY, ul. Wiejska 29, mur., ok. 1900

201/ ZESPÓŁ DOMU, ul. Wiejska 48

a/ dom, mur, 1 ćw. XX

b/ budynek gosp., mur, 1 ćw.XX

KARŁOWICE

202/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór, mur., 2 poł. XIX,

b/ oficyna, ob. ul. Topolowa 2, mur., 1924

c/ park krajobrazowy, 2 poł. XIX,

d/ spichlerz, mur., 1881,

e/ kuźnia, mur., 1870,

f/ czworak, ob. ul. Topolowa nr 8, mur., 1907,

g/ czworak z bud. gospodarczym, zespół domu nr 6, ob. Topolowa 14 mur., 1909-1910,

h/ czworak, ob. ul. Kasztanowa nr 3, mur., po 1910,

i/ czworak, ob. Kasztanowa nr 1, mur., ok. 1910,

KOBYLNICA

203/ KAPLICA, mur., pocz. XX,

204/ DOM DZIECKA, ul. Łąkowa (ob. Poznańska 91), mur., pocz. XX,

205/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO, ul. Dworcowa:

a/ dworzec, mur., XIX/XX,

b/ magazyn kolejowy, mur., 1 ćw. XX w.

c/ dróżbówka, mur., XIX/XX,

d/ dom pracowniczy (obecnie nr 1), mur., XIX/XX,

e/ dom pracowniczy (obecnie nr 5), mur., XIX/XX,

f/ dróżbówka, (obecnie dom, ul. Szkolna nr 12), mur., XIX/XX,

206/ DOM, ul. Dworcowa nr 1 (obecnie nr 2), mur., ok.1910,

207/ DOM, ul. Poznańska nr 10, mur., l. 30 XX.

208/ POCZTA, DOM MIESZKALNY ul. Poznańska 117, mur., 1 ćw. XX

KRUSZEWNIA

209/ ZESPÓŁ DWORSKO- FOLWARCZNY:

a/ dwór, mur., k. XIX, rozbud., l. 30 XX,

b/ rządcówka, mur., l. 20 XX,

c/ czworak, mur., pocz. XX,

d/ obora, mur., pocz. XX,

e/ park, 2 poł. XIX

ŁOWĘCIN

210/ SZKOŁA, ul. Szkolna, mur., 2 dek. XX.

211/ ZESPÓŁ DOMU, ul. Łowiecka nr 26:

a/ dom, mur., pocz. XX,

b/ budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

212/ DOM Z CZĘŚCIĄ GOSPODARCZĄ, ul. Sarbinowska nr 25, mur., pocz. XX.

PACZKOWO

213/ SZKOŁA, ul. Szkolna, mur., pocz. XX

214/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:

a/ dworzec, mur., 1 dek. XX,

b/ budynek gospodarczy, mur., 1 dek. XX,

c/ dom pracowniczy, ul. Średzka 2a (dawn. Dworcowa nr 1), mur., 1 dek. XX,

215/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór, ob. szkoła podstawowa, mur., ok. 1910,

b/ obora, mur., pocz. XX,

c/ chlewnia, mur., pocz. XX,

d/ stodoła, mur., pocz. XX,

e/ spichlerz, mur., pocz. XX, rozbud. I. 30 XX.

f/ park dworski, 1929-1930

ul. Szkolna

216/ DOM NR 2, ob. poczta, mur., 1 ćw. XX.

217/ DOM NR 3, ob. nr 2a, mur., 1 ćw. XX.

218/ DOM NR 11, mur., XIX/XX , przebud.

219/ ZESPÓŁ DOMU NR 13:

a/ dom mur., 1911,

b/ budynek gospodarczy, mur., 1912.

220/ DOM NR 15, mur., 1909.

PUSZCZYKOWO-ZABORZE

221/ ZESPÓŁ DWORSKI,

a/ dwór, mur., pocz. XX (z wykorzystaniem murów poprzedniego dworu), odnow. elewacji 1995,

b/ park krajobrazowy, XIX,

c/ dwojak (ob. ul. Zaborska nr 12), mur., pocz. XX,

d / dwojak (ob. ul. Zaborska nr 14), mur., pocz. XX

e/ czworak (ob. ul. Zaborska nr 24, mur., pocz. XX.

RABOWICE

222/ DOM NR 3, mur. 1926.

SARBINOWO

223/ DOM, ul. Chmielna nr 3, ob. Klub Rolnika, mur. 1 dek. XX.

SOKOLNIKI GWIAZDOWSKIE

Ul. Sokolnicka

224/ ZESPÓŁ DOMU NR 1 (ob. nr 11):

a/ dom, mur., 1901,

b/ obora, mur., pocz. XX.

225/ DOM NR 3, mur., 1900.

226/ DOM NR 5 (ob. nr 1), mur., pocz. XX.

227/ ZESPÓŁ DOMU NR 11:

a/ dom, mur., pocz. XX,

b/ budynek gospodarczy, mur., 1927.

228/ DOM NR 14, mur., 1902.

ŚWIĘCINEK

229/ OBORA FOLWARCZNA, mur., pocz. XX.

UZARZEWO

230/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA:

a/ kościół, szach., 1749, dobudowa wieży drewn. 1869, kaplicy i zakrystii, mur., 1900,

b/ plebania, mur., ok. poł. XIX.

c/ grobowiec rodziny Brodowskich na cmentarzu przykościelnym, mur. 1 ćw. XX

d/ grobowiec rodziny Frąckowiaków i Waligórskich na cmentarzu przykościelnym,
mur. I. 20/30 XX

e/ nagrobek z figurą Pielgrzyma, 1 ćw. XX ?

231/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY:

- a/ pałac, mur., 1865,
- b/ stajnia, ob. pawilon wystawowy, mur., ok. 1860,
- c/ obora I, ul. Akacyjowa, mur. 4 ćw. XIX,
- d/ obora II, ul. Akacyjowa, mur. 4 ćw. XIX,
- e/ stodoła, mur., 4 ćw. XIX,
- f/ spichlerz, mur., 4 ćw. XIX,
- g/ gorzelnia, mur., 4 ćw. XIX,
- h/ kuźnia, mur. 4 ćw. XIX,
- i/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX.
- j/ czworak ul. Czeremchowa nr 2, mur., 1905
- k/ czworak ul. Czeremchowa nr 4, mur., 1903,
- l/ czworak ul. Czeremchowa nr 5, mur., 1904
- m/ dwojak, ul. Czeremchowa nr 3, mur., 1 dek. XX,

232/ WIATRAK, ul. Kobylnicka (DK5), drewn. XIX/XX w.

233/ SZKOŁA, OB. DOM ul. Kasztanowa 14, mur., pocz. XX

WIERZENICA

234/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO, P.W. ŚW. MIKOŁAJA:

- a/ kościół szach.-mur., 3 ćw. XVII, rozbud. XVIII, 1870,
- b/ plebania, mur., 1910-1920.
- c / kostnica, mur. XIX/XX w.

235/ KARCZMA, szach., XVIII/XIX.

236/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- a/ dwór., mur., 2 ćw. XIX,
- b/ sześciorak, nr 4 (ob. Wierzenicka 14), mur., l. 20/30,
- c/ pięciorak nr 7 (ob. Wierzenicka 17), mur., 1910-1920,
- d/ czworak nr 9 (ob. Wierzenicka 16), mur., XIXZ/XX, przebud., l.60 XX,
- e/ sześciorak nr 10 (ob. Wierzenicka 20), mur., 1910-1920,
- f/ obora I, mur., XIX/XX,

g/ obora II, mur., 3 ćw. XIX, rozbud., l. 30 XX,

h/ obora III, mur., l. 20/30 XX,

i/ spichlerz, mur., 1. ćw. XX,

j/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX.

WIERZONKA

237 ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór, mur., 1 ćw. XIX, rozbud., 1908, po 1945,

b/ oficyna, mur., k. XIX,

c/ rządcówka, mur., 1910,

d/ czworak nr 24, mur., XIX/XX,

e/ czworak nr 26, mur., XIX/XX,

f/ czworak nr 28, mur., XIX/XX,

g/ dwojak nr 25, mur., XIX/XX,

h/ czworak nr 29, mur., XIX/XX,

i/ sześciorak nr 27, mur., XIX/XX,

j/ dom mieszkalny nr 7, mur., XIX/XX,

k/ stajnia-wozownia, mur., XIX/XX,

l/ obora I, mur., XIX/XX,

m/ obora II, mur., XIX/XX,

n/ gorzelnia, mur., XIX/XX w.

o/ stodoła, mur.-drewn., , XIX/XX w.

p/ spichlerz, mur., k. XIX, 1910,

r/ kuźnia, mur., 1849, 1900,

s/ budynek gospodarczy, mur., k. XIX,

t/ park krajobrazowy, XIX,

238/ DOM NR 10, mur. pocz. XX.

239/ LEŚNICZÓWKA, mur.-szach., XIX/XX

240/ ZESPÓŁ SZKOŁY, UL. KARŁOWICKA NR 3

a/szkoła, mur 1905

Cmentarze

SWARZĘDZ

241/ CMENTARZ EWANGELICKI, ul. Dworcowa, poł. XIX.

242/ CMENTARZ ŻYDOWSKI, ul. Poznańska, poł. XIX.

243/ CMENTARZ PARAFIALNY (RZYM.-KAT), ul. Św. Marcin pocz. XX.

244/ CMENTARZ MIEJSKI, ul. Poznańska, ok.1900.

ŁOWĘCIN

245/ CMENTARZ EWANGELICKI, ok.1870

RABOWICE

246/ CMENTARZ EWANGELICKI, ok.1870

SOKOLNIKI GWIAZDOWSKIE

246A/ CMENTARZ EWANGELICKI, ok. 1870

UZARZEWO

247/ CMENTARZ WIEJSKI, ok.1910

248/ CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY, pocz. XX

249/ CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX- 1 poł. XX w?

WIERZONKA:

250/ CMENTARZ RODOWY (von Treskow), 2 poł. XIX

251/ CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX

WIERZENICA:

252/ CMENTARZ WIEJSKI, 2 poł. XIX

Figury i Kapliczki

GARBY

253/ FIGURA NIEPOKALANEGO SERCA MARYI, ul. Tulecka, 1894

GRUSZCZYN

254/ FIGURA NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA, ul. Swarzędzka/Zielińska, 1923

UZARZEWO

255/ FIGURA NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA, ul. Akacyjowa, XIX/XX

256/ KAPLICZKA Z FIGURĄ NIEPOKALANEGO SERCA MARYI, ul. Akacyjowa7, 1 poł. XX

WIERZENICA

257/ FIGURA NAJŚWIĘTSZEGGO SERCA PANA JEZUSA, ul. Wierzenicka, l. 20., 30. XX

3. 3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy.

BOGUCIN

- „Drzwi z Bogucin, pow. Poznań”- wpisane do rejestru zabytków decyzją nr 313 B z 3 grudnia 1973 roku

(Metalowe drzwi, odlewane, wykonane w początkach XX wieku prawdopodobnie do zbudowanego w 1910 roku zamku cesarza Wilhelma w Poznaniu. W chwili wydawania decyzji o wpisie do rejestru drzwi znajdowały się pod opieką Instytutu Weterynarii Zakładu Badania Chorób Owadów Użytkowych w Swarzędzu. Brak nowszych informacji na temat obiektu).

SWARZĘDZ

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MARCINA:

- wyposażenie kościoła, wpisane do rejestru zabytków decyzją nr 381n/B z 1976 roku (łącznie 6 pozycji).

PRYWATNA KOLEKCJA LAMP NAFTOWYCH

- wpisana do rejestru zabytków decyzją nr 386/B z 1976 (łącznie 27 pozycji).
(Według raportu o stanie zabytków w gminie Swarzędz z 2005 roku rozproszona i zaginiona. Brak nowszych informacji na temat kolekcji).

WIERZENICA

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MIKOŁAJA:

- wyposażenie i wystrój kościoła wpisany do rejestru zabytków 65/ Wlkp./B z 2004 roku.

Gmina nie dysponuje aktualnymi danymi na temat stanu zachowania zabytków ruchomych znajdujących się w rękach prywatnych lub stanowiących własność parafii rzymsko-katolickich.

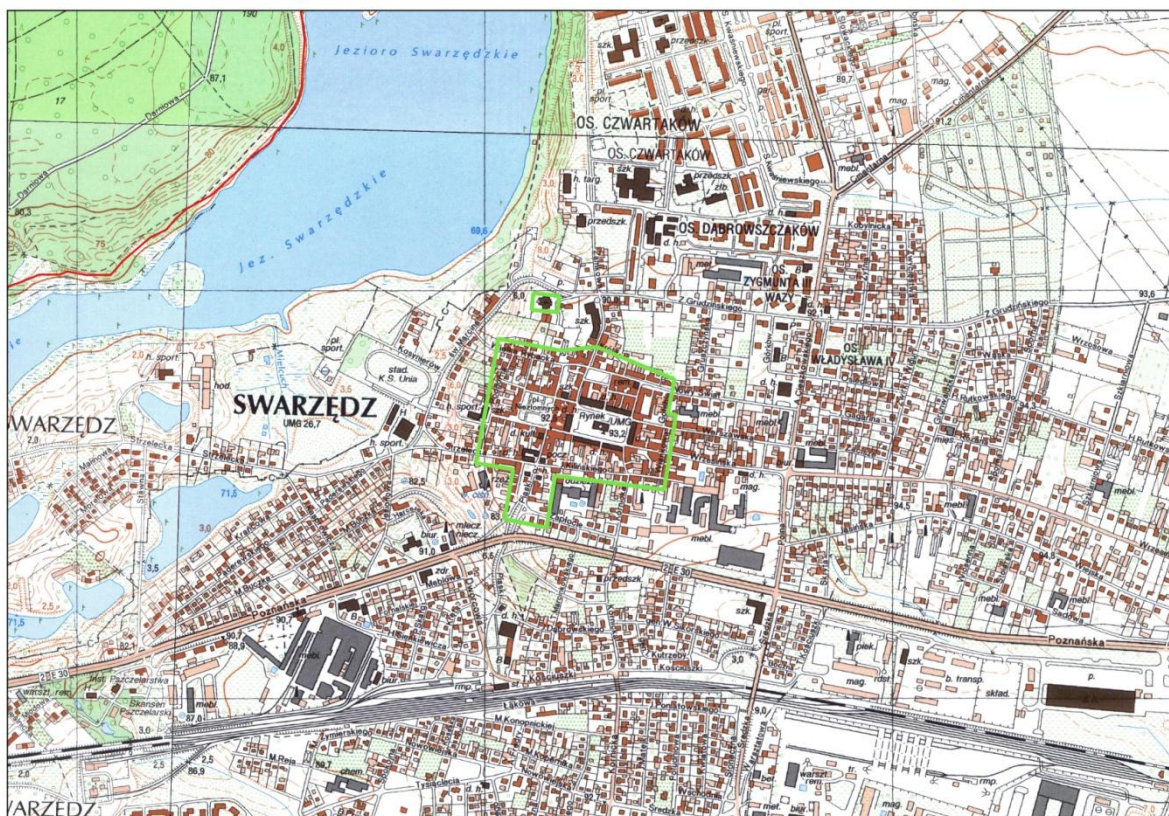
3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków, cmentarze.

3.4.1. Historyczne założenie urbanistyczne

SWARZĘDZ

- HISTORYCZNE ZAŁOŻENIE URBANISTYCZNE MIASTA SWARZĘDZ, 1366- XX, nr rej. 2255/A z 24.11.1992

Swarzędz po raz pierwszy był wzmiankowany w 1366 roku. Od tego czasu do końca XVIII wieku był własnością prywatną. Wytyczenie miasta dokonano dopiero w 2 ćw. XVII wieku (prawa miejskie Swarzędz uzyskał w 1638 roku) za sprawą wojewody kaliskiego Zygmunta Grudzińskiego. Reprezentuje ono jednak średniowieczny model rozplanowania przestrzennego, którego ośrodek stanowi rynek. Jego zwartą zabudowę stanowią 3 kondygnacyjne, ustawione kalenicowo budynki, pochodzące z 2 poł. XIX i przełomu XIX/XX wieku. Z każdego narożnika poza południowo- zachodnim wybiegają po 2 prostopadłe do siebie ulice, wokół których skupia się mniej zwarta i niższa XIX i XX wieczna zabudowa. Relikty starszej zabudowy z końca XVIII i 1 poł. XIX wieku zlokalizowane są w północno- zachodniej części założenia urbanistycznego miasta, czego przykładem są budynki stojące w zachodniej pierzei placu Niezłomnych (wytyczonego w XVII wieku), Mała Rybacka, Ogrodowa (patrz załącznik graficzny poniżej).

Zabytkowy układ urbanistyczny miasta Swarzędza (zaznaczony zieloną linią)

3.4.2. Spis zabytkowych parków na terenie gminy

SWARZĘDZ (NOWA WIEŚ)

- PARK W ZAŁOŻENIU PAŁACOWO-PARKOWYM, k. XIX, nr rej. 2115/A z 30.03.1987

Park o czytelnym układzie kompozycyjnym, pielęgnowany i porządkowany na bieżąco.

BOGUCIN

- PARK W ZESPOLE MŁYNA, pocz. XIX, nr rej. 1997/A z 19.03.1985

Park rozciągał się na powierzchni ponad 10 ha z czego znaczną część stanowiły stawy rybne. Obecnie pierwotny układ parku jest zatarty. Przeważającą powierzchnię zajmują dziś stawy rybne. Starodrzew zachował się tylko na obszarze 1.5-2 ha. Brak bieżącej pielęgnacji przyczynia się do jego złego stanu.

GARBY

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, k. XIX,

Park o częściowo zatartym układzie kompozycyjnym, pielęgnowany i porządkowany na bieżąco.

KARŁOWICE

- PARK W ZAŁOŻENIU DWORSKO-PARKOWYM, 2 poł. XIX, nr rej. 1806/A z 18.08.1980.

Układ kompozycyjny parku mimo złego stanu, wynikającego z braku pielęgnacji i prac sanitarnych jest czytelny. Uległ on zniekształceniu w wyniku lokalizacji na jego terenie hydrofornii oraz wydzielenie z jego obszaru budynku mieszkalnego.

KRUSZEWNIA

- PARK W ZAŁOŻENIU DWORSKO-PARKOWYM, 2 poł. XIX

Park krajobrazowy o powierzchni około 2,92 ha. Układ kompozycyjny parku mimo kiepskiego stanu, wynikającego z braku pielęgnacji i prac sanitarnych jest czytelny. Uległ on zniekształceniu w wyniku lokalizacji na jego terenie hydrofornii oraz wydzielenie z jego obszaru budynku sklepu (dziś ruina).

PACZKOWO

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, 1929-1930, nr rej. 2009/A z 05.08.1985

Park o czytelnym układzie kompozycyjnym, pielęgnowany i porządkowany na bieżąco.

PUSZCZYKOWO-ZABORZE

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, XIX

Pierwotny układ parku jest czytelny dzięki systematycznie i fachowo prowadzonym pracom pielęgnacyjnym i porządkowym.

UZARZEWO

- PARK W ZESPOLE PAŁACOWO-PARKOWYM, poł. XIX, nr rej. 1421/A z 11.04.1973

Pierwotny układ parku jest czytelny dzięki systematycznie i fachowo prowadzonym pracom pielęgnacyjnym i porządkowym.

WIERZENICA,

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, 2 ćw. XIX, nr rej. 1736/A z 09.12.1975.

Zabytkowy park podobnie jak dwór został w ostatnich latach gruntownie zrewitalizowany. Wykonano szereg prac porządkowych oraz cięć sanitarnych starodrzewu.

WIERZONKA,

- PARK W ZESPOLE DWORSKO-FOLWARCZNYM, 1 poł. XIX- XX, nr rej. 1779/A z 10.08.1979

Park podzielony jest na dwie części położone wzdłuż rzeki. Jego kompozycja jest czytelna. Część parku z dworem i folwarkiem jest zadbana dzięki pracom restauratorskim i bieżącej pielęgnacji. Odtworzono między innymi pierwotne osie widokowe. Pielęgnacja w drugiej części parku (należącej obecnie do Nadleśnictwa Łopuchówko) ogranicza się wyłącznie do usuwania posuszu i drzew niebezpiecznych.

3.4.3 Spis zabytkowych cmentarzy na terenie gminy

SWARZĘDZ

CMENTARZ EWANGELICKI, ul. Dworcowa, poł. XIX.

CMENTARZ ŻYDOWSKI, ul. Poznańska, poł. XIX

CMENTARZ PARAFIALNY (RZYM.-KAT), ul. Św. Marcin pocz. XX

CMENTARZ MIEJSKI, ul. Poznańska, ok.1900

ŁOWĘCIN

CMENTARZ EWANGELICKI, ok.1870

RABOWICE

CMENTARZ EWANGELICKI, ok.1870

UZARZEWO

CMENTARZ WIEJSKI, ok.1910

CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY, pocz. XX

WIERZONKA:

CMENTARZ RODOWY (von Treskow), 2 poł. XIX

CMENTARZ EWANGELICKI, 2 poł. XIX

WIERZENICA:

CMENTARZ WIEJSKI, 2 poł. XIX

3.5. Zabytki archeologiczne

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy:

UZARZEWO

GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE- Stan. 4 (obszar AZP 51-29/108), nr rej. 1643/A z 1974 roku, wpisane do księgi C rejestru zabytków Województwa Wielkopolskiego pod numerem 183/Wlkp./C z 31. 03. 2009 roku.

WIERZENICA

OSADA Z WCZESNEGO OKRESU RZYMSKIEGO- Stan. 1 (obszar AZP 51-29/61), nr rej 1642/A z 1974 roku

3.5.2. Stanowiska o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy

UZARZEWO

Grodzisko (stanowisko 4), położone w lesie, około 600 m na zachód od zabudowań PR- P Sp. z o.o. w Uzarzewie. Grodzisko jest dobrze zachowane i wraz z otaczającymi go osadami tworzy cenny wczesnośredniowieczny zespół osadniczy. W chwili obecnej nie zagraża mu działalność gospodarcza człowieka, natomiast zagrożeniem są nielegalne poszukiwania wykrywaczami metali

3.5.3 Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie gminy zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków łącznie z funkcją oraz analizą chronologiczną.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	LICZBA OGÓŁEM	W tym stanowiska wpisane do rejestru zabytków
a. grodziska	1	1
b. osady	358	1
c. cmentarzyska	5	X
d. inne	X	X
Łącznie	364	2

Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie gminy Swarzędz

Jak wynika z badań archeologicznych prowadzonych na obszarach obejmujących gminę Swarzędz, teren ten był intensywnie zasiedlony przez wszystkie okresy, od pradziejów (począwszy od schyłkowego paleolitu) po okres nowożytny, czego egzemplifikacją jest około ponad 360 (według danych uzyskanych od Powiatowego Konserwatora Zabytków w Poznaniu) zarejestrowanych tu stanowisk archeologicznych. Stanowiska o znanej lokalizacji oraz archiwalne stanowią zapewne tylko część wszystkich stanowisk z terenu gminy i powyższe dane mogą ulegać zmianie w toku dalszego archeologicznego rozpoznania terenu.

Osadnictwo koncentruje się przede wszystkim wzdłuż cieków wodnych. Teren gminy Swarzędz, położony w obrębie Wysoczyzny Gnieźnieńskiej, przecinają dwa dopływy Warty: Cybina oraz Główna, a na zachód od miasta położone jest jezioro Swarzędzkie. Tereny wzdłuż cieków wodnych szczególnie atrakcyjne dla osadnictwa urozmaicone są rozcięciami erozyjnymi i cyplami. Na terenie gminy wyróżniono kilka szczególnych skupisk osadniczych. Występują one w następujących rejonach:

- Dolina Cybiny nad Jeziorem Swarzędzkim
- Dolina Cybiny w rejonie Uzarszewa
- Dopływy Cybiny w rejonie Gortatowa i Łowęcina
- Dolina (krawędź i stoki) rzeki Główna

Na obszarach obejmujących teren gminy dominują rozległe wielokulturowe osady o dużym rozrzucie materiału zabytkowego, wśród których spotyka się narzędzia krzemienne z epoki kamienia oraz materiały zabytkowe z epok brązu i żelaza. Pod względem chronologicznym przeważają osady kultury łużyckiej i przeworskiej z okresu wpływów rzymskich oraz wczesnośredniowieczne. Za przykład mogą tu służyć osady w Wierzonce, Gruszczynie, Gortatowie. Tylko nieco mniej liczne są pozostałości starszego osadnictwa neolitycznego stwierdzone na około 40 stanowiskach. Przykładem są tu osady w Garbach i Uzarzewie. Do wyjątkowych zaliczyć można ślady najstarszego osadnictwa schyłkowo paleolitycznego (w Kobylnicy) oraz mezolitycznego (w Gruszczynie, Jankowie i Swarzędzu).

Stanowiska późnośredniowieczne i nowożytnie występują przeważnie w pobliżu współczesnych miejscowości wyznaczając tym samym ich metrykę. Za przykład mogą tu służyć ich koncentracje wokół Swarzędza, Uzarzewa, Gortatowa, Wierzenicy i Wierzonki.

Wszystkie stanowiska zlokalizowane na terenie gminy oraz nawarstwienia kulturowe w obrębie historycznego układu urbanistycznego w Swarzędza podlegają ochronie konserwatorskiej w myśl Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 roku. Część stanowisk znana jest tylko na podstawie danych archiwalnych z końca XIX wieku bądź początków XX wieku, bez dokładnej lokalizacji, określającej zazwyczaj tylko miejscowość. Większość stanowisk rozpoznana jest na podstawie szczegółowych badań powierzchniowych w ramach programu Archeologicznego Zdjęcia Polski. Jest to jednak rozpoznanie wstępne, przy którym określenie zarówno funkcji, jak i wartości poznawczej stanowiska może ulec zmianie po przeprowadzeniu prac wykopaliskowych. Dodatkowo zasięg stanowiska wyznaczony na podstawie badań powierzchniowych nie zawsze jest zasięgiem, który dokładnie odpowiada występowaniu pozostałości pradziejowego osadnictwa pod ziemią. Wyznaczony na mapach obszar stanowiska należy traktować orientacyjnie, może się bowiem okazać w trakcie realizacji prac ziemnych, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie stanowisk lokalizowanych na podstawie obserwacji powierzchniowych.

Aby zapewnić prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych należy:

- respektować wyznaczone strefy ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych,
- wprowadzić zapis zapewniający prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych, tj. założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków.

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia badań archeologicznych”

W odniesieniu do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi. W przypadku planowania jakiegokolwiek działalności należy wystąpić o szczegółowe wytyczne do właściwego miejscowo Konserwatora Zabytków.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków:

Na podstawie prospekcji terenowej przeprowadzonej w latach 2010 i 2017, 2019-2020 do obiektów pilnie wymagających prac remontowych należą;

- **Dom w Swarzędzu przy ul. Warszawskiej 5**- budynek w złym stanie technicznym, więźba dachowa ze spróchniałymi belkami, mury i stropy w złym stanie, rozpadający się komin, stolarka okienna i rynny w złym stanie, widoczne zawilgocenia obiektu związane z brakiem ogrzewania od kilku lat.

- **Dwór w Karłowicach**- w katastrofalnym stanie technicznym, spękania części murów, więźba częściowo spróchniała, zniszczone drewno ozdobnych zwieńczeń szczytów, ściany zawilgocone, częściowo zniszczona stolarka okienna i drzwiowa, konieczny remont kapitalny oraz uporządkowanie parku.

- **Dwór w Wierzonce**- w złym stanie technicznym, zawilgocenie murów, więźba dachowa częściowo spróchniała, rynny i opierzenia przerdzewiałe lub zarwane, na poddaszy w jednym pomieszczeniu zwalony strop, pofałdowane połacie dachu, obiekt do natychmiastowego remontu kapitalnego, pilne uporządkowanie parku.

- **Oficina z łącznikiem w Wierzonce**- elewacja zaniedbana, silnie zawilgocona z ubytkami tynków, w łączniku częściowo zniszczone elementy drewniane, ubytki dekoracji snycerskiej.

Uporządkowania i prac pielęgnacyjnych wymagają również parki wokół dworów w **Karłowicach i Wierzonce** oraz park podworski przy młynie w **Bogucinie**. Stan zachowania, będących własnością Gminy parków w **Garbach** (zachowany w formie szczątkowej z nielicznymi okazami starodrzewu) oraz w **Paczkowie** (z częściowo zatartą pierwotną kompozycją, z zachowanym starodrzewem) jest zadawalający. Cięcia pielęgnacyjne zieleni wykonywane są na bieżąco.

W bardzo dobrym stanie i należycie pielęgnowane przez obecnych właścicieli są parki krajobrazowe w **Puszczykowie-Zaborzu, Wierzenicy oraz Uzarzewie**, a także, będący własnością gminną park dworski w **Paczkowie** i pozostałości parku w **Garbach**.

W ostatnich latach gruntowną rewitalizację przeszedł dwór w **Wierzenicy**, natomiast w zachowanych do dziś zespołach dworsko-folwarcznych pilnych remontów wymaga większość budynków gospodarczych. Przykładem są tu obiekty w **Karłowicach, Wierzonce, Wierzenicy**. W dobrym stanie utrzymane są natomiast zabudowania folwarczne w zespole w **Uzarzewie**.

W dobrym i bardzo dobrym stanie jest większość znajdujących się na terenie gminy obiektów sakralnych w tym drewnianych kościołów w **Wierzenicy i Uzarzewie**. W kościele w Uzarzewie prace prowadzono przy odnowie wnętrza świątyni, a w Wierzenicy odnowiono kryptę nagrobną rodziny Cieszkowskich kryptę na W 2019 roku przeprowadzono remont dachu kościoła **p.w. św. Marcina Biskupa w Swarzędzu**. Prace objęły wymianę zniszczonych części więźby dachowej oraz wymianę pokrycia dachowego (dachówka karpiówka).

W ostatnich latach podjęto prace remontowe w znacznej części zabytkowych budynków mieszkalnych położonych na terenie gminy. Zakres prowadzonych, przeważnie przez prywatnych właścicieli lub użytkowników prace remontowych, obejmuje najczęściej wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie budynków, wymianę pokrycia dachowego. Z jednej strony zahamowany został proces degradacji tych obiektów, z drugiej często zatarciu uległ pierwotny wygląd i charakter tych obiektów. Dotyczy to przede wszystkim domów mieszkalnych znajdujących się w dawnych koloniach mieszkalnych, w zespołach dworsko-folwarcznych.

Jako dobry należy ocenić stan zachowania i techniczny będących własnością Gminy budynków szkolnych (Paczkowo, Swarzędz, Wierzonka). Remontu wymaga budynek dawnej szkoły w Łowęcinie (obecnie mieszkania komunalne), noszący na elewacjach ślady zawilgocenia. W dobrym stanie zachowania i należyście pielęgnowane są wszystkie obiekty sakralne znajdujące się na terenie gminy.

Prospekcje terenowa przeprowadzone w 2010, 2017 i 2020 roku przy okazji przygotowania Programu oraz Gminnej Ewidencji Zabytków na terenie miasta Swarzędza, uwidoczniała konieczność przeprowadzenia pilnych remontów znacznej liczby budynków zabytkowych znajdujących się w gminnych zasobach zabytków, zlokalizowanych w rejonie historycznego założenia urbanistycznego- swarzędzkiej starówki. Dotyczy to przede

wszystkim obiektów położonych poza głównym rynkiem miejskim, w bocznych uliczkach. Przykładem mogą być obiekty zlokalizowane w rejonie ulicy Wielkiej Rybackiej, Podgórznej, Strzeleckiej, Mickiewicza, Warszawskiej, Nowego Świat.

Ponieważ osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne grupuje się przede wszystkim wokół jezior i wzdłuż cieków wodnych, szczególnie atrakcyjnych dla turystyki i rekreacji, dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są nowopowstające osiedla mieszkaniowe i domków letniskowych. Zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych mogą być również wszelkie prace ziemne związane z inwestycjami budowy kanalizacji, wodociągów, linii energetycznych, dróg, obwodnic, zbiorników retencyjnych, regulacją cieków wodnych, eksploatacją kopalni kruszywa, planowanymi zalesieniami.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych, niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez wszystkich inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Powiatowego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

Znajdujące się na terenie gminy cmentarze rzymsko-katolickie są zadbane i nie wymagają większych prac konserwatorskich. Żaden nie jest wpisany do rejestru zabytków. Występują 4 cmentarze rzymsko – katolickie w tym 2 przykościelne. Do tej pory nie prowadzono natomiast większych prac porządkowych związanych z pozostałościami cmentarzy ewangelickich na terenie Gminy (wyjątkiem jest cmentarz w Wierzonce i Swarzędzu).

4.2. Uwarunkowania wynikające ze Strategii rozwoju gminy Swarzędz na lata 2021-2030.

Dotychczasowa Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Swarzędz na lata 2010-2020- „Swarzędz 2020”, jako program rozwoju gminy w drugiej dekadzie XXI wieku uchwalona na Sesji Rady Miejskiej w dniu 29 listopada 2011 roku (Uchwała nr XIX/167/2011) straciła swoją ważność. W chwili obecnej trwają prace nad nowym dokumentem strategicznym na lata 2021-2030. Prace nad rozpoczęto w październiku 2020 roku, po przyjęciu Uchwały Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XXIX/335/2020 z dnia 27 października 2020 roku w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu *Strategii Rozwoju Gminy Swarzędz na lata 2021-2030*. W styczniu 2021 roku przedstawiono i

opublikowano projekt tego dokumentu pod nazwą *Strategia rozwoju gminy Swarzędz na lata 2021-2030*.

W projekcie strategii znalazły się tylko dość ogólne sformułowania, które pośrednio można odnieść do zagadnień związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami.

W części I **Stan i wyzwania rozwoju Gminy Swarzędz**

W rozdziale 1. Znalazł się następujący zapis:

Na obecny stan struktury funkcjonalnej miasta w znacznym stopniu wpływa również, wpisany do rejestru zabytków, układ urbanistyczny Swarzędza powodując występowanie istotnych ograniczeń i wymagań zarówno w stosunku do wszelkich prac prowadzonych przy istniejącej zabudowie, jaki dla nowej zabudowy. Ograniczenia te obejmują ochronę istniejącej zabudowy przed rozbiórką, zakaz zmiany formy zewnętrznej obiektów zabytkowych, obowiązek zachowania historycznych układów urbanistycznych i utrudniają eliminowanie uciążliwości komunikacyjnych. Zauważalny jest również niewykorzystany potencjał śródmieścia oraz potrzeba jego rewitalizacji.

Zapis ten znalazł się również w podrozdziale 1.3 załącznika nr 1 do *Strategii*, obejmującym diagnozę sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej gminy Swarzędz. W tym samym załączniku wśród najcenniejszych walorów kulturowych Gminy wymieniono działające na jej terenie Skansen i Muzeum Pszczelarstwa w Swarzędzu, Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie w Uzarzewie oraz Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki. Wymieniono również obiekty z terenu Gminy wpisane do rejestru zabytków oraz kilka obiektów (z terenu Swarzędza) znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.

W części II **Strategiczne kierunki rozwoju gminy Swarzędz,**

W rozdziale 1 określono misję i wizję Gminy:

Gmina Swarzędz miejscem otwartym na ludzi i świat – bądź z nami, by tworzyć gminę przyjazną, aktywną i bezpieczną.

Gmina Swarzędz to gmina otwarta na mieszkańców, przyjazna, bezpieczna i rozwijająca się, wspierająca aktywność społeczności lokalnej, przedsiębiorców i inwestorów, łącząca historię i tradycję z nowoczesnością oraz poszanowaniem środowiska naturalnego.

W rozdziale 2 określono cele strategiczne i operacyjne Strategii oraz wskazano kierunki działań, oczekiwane rezultaty i wskaźniki ich osiągnięcia.

Wśród wskazanych 3 celów strategicznych i 12 operacyjnych wyróżniono m.in.:

Cel 1- Rozwój przestrzenny zwiększający dostępność i spójność terytorialną

1.4. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej.

Cel 2- Rozwój gospodarczy wzmacniający konkurencyjność w regionie

2.2. Wzmocnienie znaczenia turystyki i rekreacji w gospodarce Gminy

2.4. Intensyfikowanie działań promocyjnych Gminy

Cel 3- Rozwój społeczny wspierający aktywność mieszkańców

3.2. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i oferty kulturalnej

A wśród kierunków działań wymieniono m.in.:

- Ad. 1. 4 - Rewitalizację śródmieścia Swarzędza, w tym m.in. poprawa estetyki elewacji budynków,
- Rewitalizację Wierzenicy, Wierzonki, Karłowic, Uzarzewa, w tym poprawa infrastruktury drogowej i aktywizację mieszkańców.

- Ad. 2.2 - Ujednolicenie sieci ścieżek rowerowych na terenach rekreacyjnych, w szczególności kontynuację budowy ścieżki rowerowej wokół Jeziora Swarzędzkiego i wzdłuż Doliny Cybiny do Uzarzewa.

- Ad. 2.4 - Wspieranie istniejących produktów turystycznych i tworzenie nowych;
- Promocja Swarzędzkiego Szlaku Meblowego;
- Zdefiniowanie punktów informacji turystycznej;
- Rozwój informacji wizualnej;

- Promocja wydawnictw na temat Gminy.
- Ad. 3.2 - Utworzenie szlaku turystycznego w uwzględnieniu historii i tradycji Gminy.

W rozdziale 7 *Źródła finansowania strategii*, stwierdzono, że do realizacji strategii powinny zostać zaangażowane środki pochodzące z różnych źródeł w tym min:

- budżetu gminy;
- fundusze unijnych w tym w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz programów ogólnopolskich;
- programów rządowych, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych, oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programu jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego;
- nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- innych zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane
- przez podmioty publiczne i prywatne.

4.3. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Swarzędz (uwarunkowania oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego).

Rada Miejska Swarzędza Uchwałą Nr X/51/2011 z dnia 29 marca 2011 roku przyjęła zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz. W chwili obecnej trwają prace nad dalszymi zmianami Studium.

(Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 12 ust. 1, art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717,

z późn. zm.) w związku z uchwałą Nr XLVIII/374/2005 Rady Miejskiej z dnia 30 listopada 2005 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia opracowania projektu zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Swarzędz uchwalonego uchwałą Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XXXII/373/2001 z dnia 28.03.2001 r.).

W tomie I studium (UWARUNKOWANIA):

W rozdziale II.2 *Stan ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony*, stwierdzono między innymi, że:

Na stan struktury funkcjonalnej miasta wpływa, wpisany do rejestru zabytków, układ urbanistyczny Swarzędza. Wpływa on na kształtowanie przestrzeni miasta, powodując: ograniczenia, konflikty, wymagania zarówno w stosunku do wszelkich prac prowadzonych przy istniejącej zabudowie, jak i dla nowej zabudowy. W strefie wpisanej do rejestru zabytków ograniczenia obejmują ochronę istniejącej zabudowy przed rozbiórką, zakazy zmiany formy zewnętrznej obiektów zabytkowych, obowiązek zachowania historycznych układów urbanistycznych i eliminowanie uciążliwości komunikacyjnych. Obszar zabytkowy musi być uwolniony od ruchu komunikacyjnego, niezwiązanego z otoczeniem, z dopuszczeniem niezbędnego dojazdu pojazdów do obiektu.

W rozdziale 4 *Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej* został opisany stan dziedzictwa kulturowego:

W podrozdziale 4.1 wymieniono wszystkie obiekty z terenu Gminy wpisane do rejestru zabytków.

W podrozdziale 4.2 dotyczącym zabytków archeologicznych wymieniono stanowiska wpisane do rejestru zabytków oraz szeroko omówiono strukturę osadnictwa pradziejowego, średniowiecznego i nowożytnego na terenie Gminy. Dalej, podano szczegółowe przepisy odnoszące się do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, a w tym m.in.:

- *zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi*
- *ochroną obejmuje się otoczenie zawierające wartości widokowo-krajobrazowe grodziska*

- w przypadku planowania jakiegokolwiek działalności należy wystąpić o szczegółowe wytyczne do WUOZ

W podrozdziale 4.3 dotyczącym zabytkowych cmentarzy wymieniono wszystkie cmentarze znajdujące się na terenie Gminy

W podrozdziale 4.4 wymienione zostały wszystkie obiekty z terenu gminy znajdujące się w ewidencji WUOZ.

W podrozdziale 4.5 Przedstawiono stan obiektów zabytkowych w oparciu o „Raport o stanie zabytków w Gminie Swarzędz” z 2005 roku.

W rozdziale 5 *Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia*, w podrozdziale dotyczącym Sytuacji mieszkaniowej w gminie Swarzędz stwierdzono, że najwięcej z mieszkań stanowiących własność gminy bo blisko 188 znajduje się w budynkach powstałych przed 1918 rokiem, a kolejnych 39 w latach 1918-1944. Gmina jest drugim po osobach fizycznych, największym właścicielem budynków znajdujących się w zasobach Gminnej Ewidencji Zabytków.

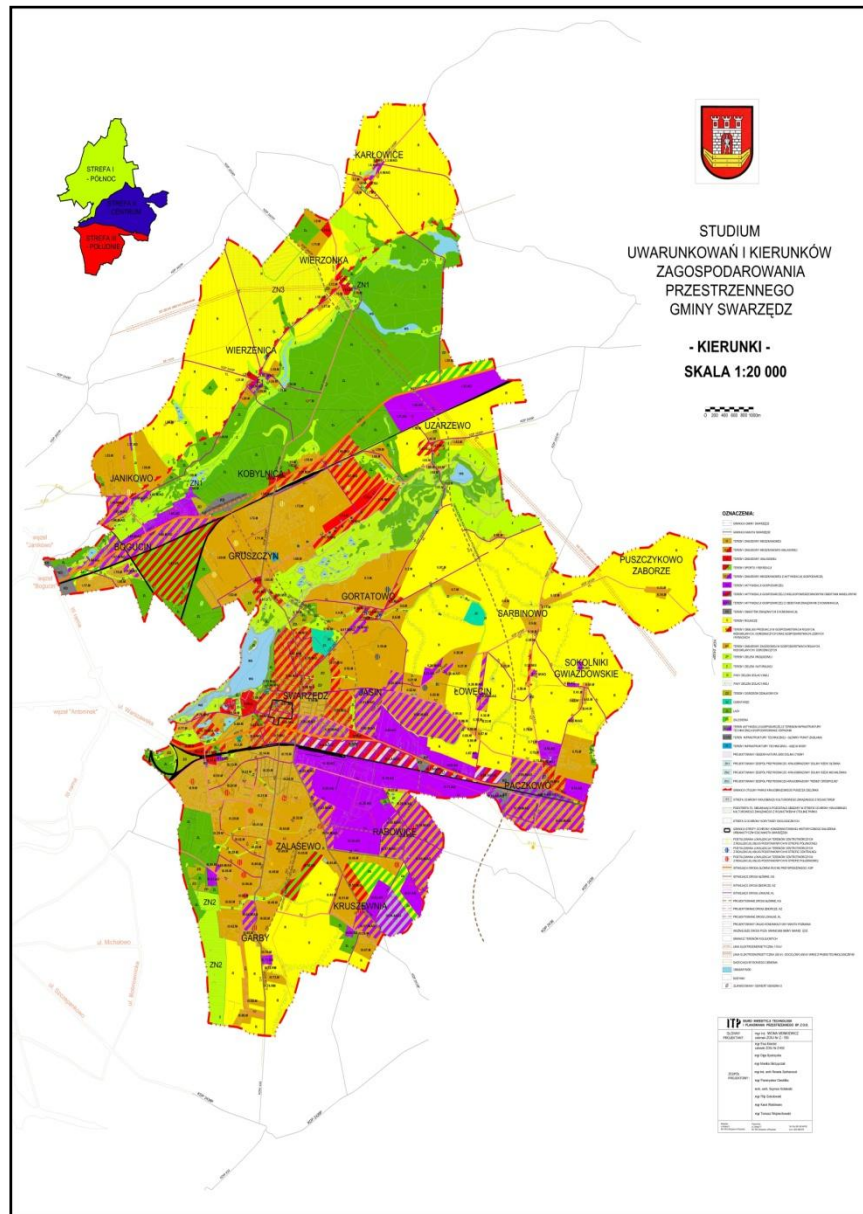
W rozdziale 9 *Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie odrębnych przepisów*, w podrozdziale 9.2 *Obszary i obiekty zabytkowe*, odwołano się do informacji szczegółowych wcześniej zaprezentowanych w rozdziale 4.

W tomie II studium (*KIERUNKI*):

W podrozdziale 1.1 *Ogólne kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy*, stwierdzono między innymi, że:

- *Rozwój turystyki i rekreacji przewiduje się w miejscach o wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych, tj. Wierzenicy, Wierzonce, Uzarzewie, Gruszczynie-w sąsiedztwie dolin rzek Głównej i Cybiny...*
- *Stosunkowo niewielkie przeobrażenia zaplanowano dla miasta Swarzędz, które jest w dużym stopniu zabudowane. Projektowane zmiany mieszczą się w zakresie działań porządkujących (uzupełnienie zabudowy) oraz mają na celu rewitalizację terenów zainwestowanych.*

W podrozdziale 1.2 *Ogólne kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy stref zagospodarowania gminy*, określono 3 strefy zagospodarowania terenów gminy, różniące się między sobą kierunkami zagospodarowania, wynikającymi z różnorodności problemów i uwarunkowań (patrz załącznik graficzny poniżej).

Mapa Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz

Strefa I- Północ obejmuje obszar na północ od doliny Cybiny, łącznie z tą doliną oraz Jeziorem Swarzędzkim. Strefę tą uznano za obszar umiarkowanego rozwoju społeczno-gospodarczego. W jej północnej części występują silne uwarunkowania środowiskowe i kulturowe, w tym dolina rzeki Głównej i zabytkowe zespoły i obiekty. W jej południowej części znajduje się dolina rzeki Cybiny z jej zasobami i walorami krajobrazowo-kulturowymi

co wymusza między innymi działania zmierzające do ochrony środowiska kulturowego, przede wszystkim zabytków wsi Uzarzewo.

Strefa II- Centrum, obejmuje obszar między doliną Cybiny, a drogą KDK 92. Strefę tą uznano za obszar szybkiego rozwoju społeczno-gospodarczego. Do najbardziej istotnych uwarunkowań tego obszaru zaliczono m.in. charakter istniejącej zabudowy.

Strefa III- Południe, obejmuje obszar na południe od drogi KDK 92. Uznano ją za strefę najszybszego rozwoju społeczno-gospodarczego

W podrozdziale 2.1 *Ogólne wytyczne użytkowania i zagospodarowania terenów oraz podstawowe wskaźniki zabudowy*, stwierdzono m.in. że:

Dla strefy I, II, III

- *Ochroną należy objąć krajobraz obszaru, w tym w szczególności rzeźbę terenu.*
- *Działania w strefie ochrony konserwatorskiej oraz z obiektami wpisanymi do rejestru zabytków wymagają współdziałania ze służbami ochrony zabytków, które określają szczegółowe wymagania w oparciu o przepisy prawa. Szczegółowe zasady ich ochrony należy ustanowić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.*
- *Wszelkie działania inwestycyjne na terenach występowania stanowisk archeologicznych wymagają współdziałania ze służbami ochrony zabytków, które określą szczegółowe wymagania w oparciu o przepisy prawa. Szczegółowe zasady ich ochrony należy ustanowić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.*

W podrozdziale tym stwierdzono również, że szczególną opieką należy objąć założenia ruralistyczne wsi Wierzonka, Wierzenica, Karłowice, Uzarzewo i doprowadzić do ich rewitalizacji.

W rozdziale 2.2. określono szczegółowe kierunki i wskaźniki dla poszczególnych terenów w we wszystkich strefach.

W rozdziale 3 *Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk*, w podrozdziale 3.5 dotyczącym

charakterystyki otuliny Parku Krajobrazowego „Puszcza Zielonka”, za konieczne uznano podjęcie m.in. następujących działań:

- *Zachować wartości kulturowe i przyrodnicze starych i zapomnianych nieparafialnych cmentarzy, poprzez podjęcie działań mających na celu zabezpieczenie tych terenów przed dalszą dewastacją.*
- *Koordynować działania w zakresie turystyki i rekreacji na terenie parku i otuliny, poprzez podejmowanie wspólnych działań przez służby parku krajobrazowego, nadleśnictwa i samorządy terytorialne.*

W rozdziale 4 *Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej*, przedstawiono:

- W podrozdziale 4.1 obszary objęte ochroną, wśród których wymieniono obszary (wśród nich obszar ochrony Konserwatorskiej Wierzenica) i obiekty wpisane do rejestru zabytków, ujęte w ewidencji konserwatorskiej, zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, zabytkowe cmentarze.
- W podrozdziale 4.2 określono główne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Za podstawowy instrument ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej na terenie gminy Swarzędz przyjęto ustawę z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U z 2021 poz. 710). Na mocy tej ustawy wszelka działalność inwestycyjna, przebudowa, remont obiektów będących w wykazie wymaga zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Określono także szczegółowe wytyczne, które należy uwzględnić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wynikających z przyjęcia następujących zasad o skutecznej ochronie:

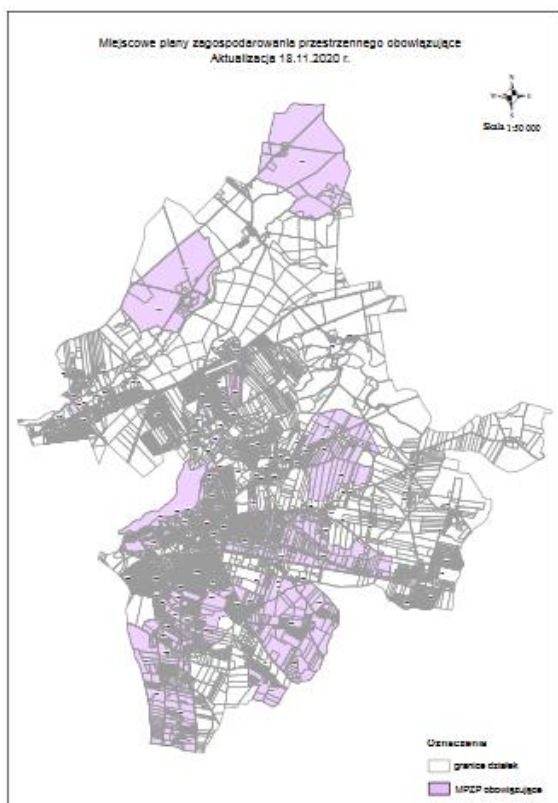
- *Zabezpieczenie śladów przeszłości historycznej regionu, kultury i państwowości polskiej, miejsc występowania materiału archeologicznego (także hipotetycznych), przez przyjmowanie ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub postępowaniach administracyjnych, gwarantujących ich ochronę i dostępność do eksploracji naukowej.*

- *Zachowania oraz przywrócenia naturalnego otoczenia (krajobrazu lub środowiska) obiektom i zespołom zabytkowym dla wyeksponowania i podkreślenia ich rangi przez: ograniczenie urbanizacji oraz lokalizacji form obcych, w otoczeniu(...) obiektów i zespołów zabytkowych (...); wprowadzenie ograniczeń stosownych zakazów i nakazów w inwestowaniu w otoczeniu w.w. obiektów; uporządkowanie i rewaloryzację istniejącej w sąsiedztwie zabudowy(...); wskazanie kierunku rozwoju dla obszaru sprzyjającego utrzymaniu wartościowych obiektów, jak np. rozwijania funkcji turystycznej.*
- *Adaptacja obiektów na funkcje związane ze współczesnymi potrzebami(...)-użytkowanie obiektów zgodnie z aktualnym zapotrzebowaniem pozwoli znacznie skuteczniej na zachowanie i utrzymanie obiektów.*

Wśród szczegółowych wskazań wymieniono konieczność opracowania miejscowego planu (z szczegółowymi ustaleniami) dla obszaru ochrony konserwatorskiej w Wierzenicy. W odniesieniu do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków powtórzono wcześniej cytowane szczegółowe ustalenia.

4.4 Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Na terenie Miasta i Gminy Swarzędz obowiązuje obecnie 119 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (stan na 1 marca 2021). Ich lista opublikowana jest na stronie: <http://bip.swarzedz.eu/index.php?id=350>

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Swarzędz

L.p.	Nr MPZP	Obręb	Uchwała w sprawie	Nr Uchwały Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia
1	1	Janikowo	Uchwalenia częściowej zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy.	XXI/123/96 29 stycznia 1996 r.
2	2	Gruszczyn	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w Gruszczynie.	XXIX/207/96 25 listopada 1996 r.
3	7	Swarzędz	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy usługowo-handlowej w Swarzędzu ul. Sienkiewicza, działka nr geod. 2228/3.	XLVII/354/98 29 kwietnia 1998 r.
4	9	Łowęcín	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej w Łowęcínie gm. Swarzędz działki o nr geod. 20/7, 20/8, 20/9.	XLVII/357/98 29 kwietnia 1998 r.
5	13	Gortatowo	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego wraz z usługami rzemieślniczymi w Gortatowie gm.	XLVII/361/98 z dnia 29 kwietnia 1998 r.

			Swarzędz działka o nr geod. 153.	
6	14	Gortatowo	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej– jednorodzinnej i usług rzemieślniczych w Gortatowie gm. Swarzędz działka o nr geod. 125/1.	XLVII/362/98 29 kwietnia 1998 r.
7	15	Sokolniki Gwiazdowskie	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej w Sokolnikach Gwiazdowskich gm. Swarzędz działka o nr geod. 27.	XLVII/363/98 29 kwietnia 1998 r.
8	17	Sarbinowo	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Sarbinowie działka o nr geod. 83/4.	XLVIII/370/98 02 czerwca 1998 r.
9	18	Gruszczyn Kobylnica Uzorzewo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie likwidacji projektowanego przebiegu drogi oznaczonej w planie gminy symbolem 5KD-K, stanowiącej obejście wsi Gruszczyn, Kobylnica, Uzorzewo jako element układu komunikacyjnego w gminie Swarzędz.	XLIX/395/98 18 czerwca 1998 r.
10	20	Gortatowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz we wsi Gortatowo działka nr ewid. 190.	VIII/49/99 30 marca 1999 r.
11	25	Gortatowo	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz dla terenu wsi Gortatowo działki 93/12, 93/13, 93/14.	XVII/184/2000 15 lutego 2000 r
12	28	Gruszczyn	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki nr ewid. 273/1, 273/8, 274/2, 275/3, 275/4, 277/19, 278/21, 279/16, 280/14, 281/20 położone w Gruszczynie w rejonie ulic Krańcowej i Katarzyńskiej.	XXIII/234/2000 20 czerwca 2000 r.
13	29	Gortatowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz we wsi Gortatowo – działki nr ewid. 199.	XXIV/242/2000 30 sierpnia 2000 r.
14	30	Janikowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej część działki o pow. 4500 m2 we wsi Janikowo w rej. ul.	XXIV/243/2000 30 sierpnia 2000 r.

			Leśnej o nr ewid. 6/2.	
15	32	Gruszczyn	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego dla działki nr 257/2 przy ul. Polnej we wsi Gruszczyn gm. Swarzędz.	XXIV/245/2000 30 sierpnia 2000 r.
16	33	Janikowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej w Janikowie przy ul. Gnieźnieńskiej części działki nr 225/19.	XXIV/246/2000 30 sierpnia 2000 r.
17	37	Gortatowo	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej część działek położonych w Gortatowie przy ul. Fabrycznej i oznaczonych numerami geodezyjnymi 36 (pow. zmiany 0,90 ha) i 90 (pow. zmiany 0,90 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XXVII/313/2000 06 grudnia 2000 r.
18	38	Jasin	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędza obejmującej działkę położoną w Jasieniu przy ul. Rabowickiej i oznaczonej numerem geodezyjnym 287.	XXVIII/314/2000 06 grudnia 2000 r.
19	39	Łowęcin	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Łowęcin dla działki o nr ewid. 175/1 (przedmiotem zmiany planu jest przeznaczenie terenów ośrodków rolniczych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XXVII/315/2000 06 grudnia 2000 r.
20	43	Uzarszewo	Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego dla działek nr 40/1, 40/2 przy ul. Kasztanowej we wsi Uzarszewo, gmina Swarzędz– pow. zmiany ca 3,71 ha.	XXX/367/2001 28 lutego 2001 r.
21	44	Rabowice	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działki położone w Rabowicach przy ul Świerkowej i oznaczone numerami geodezyjnymi 67/5 (pow. zmiany 1,3159 ha), 67/4 (pow. zmiany 0,9566 ha) oraz działkę 67/6 (pow. zmiany 1,6754 ha).	XXX/368/2001 28 lutego 2001 r.
22	46	Janikowo	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego	XXX/370/2001

			zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej część działek o nr ewid. 215/2, 216/2, 217/2 położonych w Janikowie w rejonie ul. Gnieźnieńskiej – pow. zmiany 0,5 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych i zieleni na tereny aktywizacji gospodarczej).	28 lutego 2001 r.
23	48	Bogucin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmujący teren położony w Bogucinie, przy ul. Gnieźnieńskiej działki nr 230/51, 230/52, 230/53 zmiana przeznaczenia z zalesienia na tereny aktywizacji gospodarczej (pow. zmiany 1,4275 ha).	XXXII/374/2001 28 marca 2001 r.
24	49	Gruszczyn	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, w części dotyczącej wsi Gruszczyn działka nr 313/15 zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (pow. zmiany 0,40 ha).	XXXIV/401/2001 30 maja 2001 r.
25	50	Jasin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Jasin dla działek położonych przy ul. Rabowickiej, oznaczonych numerami geodezyjnymi 299/1, 299/2, 298, 301/3, 303/18, 303/19, 304/1, 304/2 (pow. zmiany 31,49 ha).	XXXIV/402/2001 30 maja 2001 r.
26	54	Gruszczyn	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, w części dotyczącej wsi Gruszczyn – działki oznaczone numerami geodezyjnymi 313/4, 313/5 i 315 o łącznej pow. zmiany 6,98 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny eksploatacji złóż kruszywa naturalnego).	XXXVII/434/2001 25 września 2001 r.
27	55	Janikowo	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działkę położoną w Janikowie przy ul. Spadzistej i oznaczone numerem geodezyjnym 183/25 – teren objęty zmianą o pow. 0,1568 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XXXVII/435/2001 25 września 2001 r.
28	56	Jasin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędz dla	XXXVII/436/2001 25 września

			działek położonych w Jasiniu przy ul. Cmentarnej i oznaczonych numerami geodezyjnymi 18/1 i 18/2 – zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – pow. zmiany 0,43 ha.	2001 r.
29	57	Łowęcin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działkę położoną w Łowęcinie przy ul. Rolniczej i oznaczoną numerem geodezyjnym 191 – teren objęty zmianą o pow. 0,55 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XXXVII/437/2001 25 września 2001 r.
30	58	Zalasewo	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego w Zalasewie, rejon ulicy J. Rivoli dla działki oznaczonej numerem geodezyjnym 55/9 – pow. opracowania 2,65 ha.	XXXVII/438/2001 25 września 2001 r.
31	59	Gortatowo	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działki położone w Gortatowie przy ul. Dożynkowej i oznaczone numerami geodezyjnymi 181/1 i 181/2 – teren objęty zmianą o pow. 0,28 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych, łąk i pastwisk oraz zalesienia na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XXXVIII/447/2001 25 października 2001 r.
32	64	Łowęcin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działkę położoną w Łowęcinie przy ul. Szkolnej i oznaczoną numerem geodezyjnym 26/2 – pow. zmiany 0,4500 ha zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XL/464/2001 28 listopada 2001 r.
33	66	Gortatowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej część działki położonej w Gortatowie przy ul. Fabrycznej i oznaczonej numerem geodezyjnym 38/2 – teren objęty zmianą ca 1,6 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – pas działki o głębokości 50 m).	XLII/479/2002 16 stycznia 2002 r.

34	67	Janikowo	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działkę położoną w Janikowie przy ul. Podgórznej i oznaczoną numerem geodezyjnym 205/3 – teren objęty zmianą o pow. 0,0741 ha (zmiana przeznaczenia z komunikacji na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej)	XLII/480/2002 16 stycznia 2002 r.
35	69	Łowęcín	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz na obszarze działki położonej w Łowęcínie przy ul. Sarbinowskiej oznaczonej numerem geodezyjnym 153/9 – teren objęty zmianą 0,1003 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XLII/482/2002 16 stycznia 2002 r.
36	70	Jasin	Zmiany uchwały nr XXXIV/402/2001 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 30 maja 2001 roku dotyczącej zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Jasin dla działek położonych przy ul. Rabowickiej, oznaczonych numerami geodezyjnymi 298, 299/1, 299/2, 301/3, 303/18, 303/19, 304/1, 304/2 – pow. zmiany 31,49 ha.	XLIII/484/2002 11 lutego 2002 r.
37	72	Kruszewnia	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działki położone w Kruszewni i oznaczone numerami geodezyjnymi 6, 7/2, 8, 9/2, 10/2, 11, 12/2, 13, 14, 15, 16/2, 17/2, 18, 19/2, 20, 4/4 – teren objęty zmianą o powierzchni 8,6944 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – zgodnie z koncepcją zagospodarowania terenu).	XLIV/493/2002 27 lutego 2002 r.
38	73	Gortatowo	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działki położone w Gortatowie przy ul. Swarzędzkiej i oznaczone numerami geodezyjnymi 143/20, 143/21, 143/22 – teren objęty zmianą o pow. 1,40 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny aktywizacji gospodarczej).	XLIV/494/2002 27 lutego 2002 r.
39	74	Paczkowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania	XLIV/495/2002

			przestrzennego gminy Swarzędz na obszarze części działki położonej w Paczkowie przy ul. Chłodnej oznaczonej numerem geodezyjnym 200 – teren objęty zmianą 1,50 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	27 lutego 2002 r.
40	75	Janikowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz na obszarze działki położonej w Janikowie przy ul. Odrzutowej oznaczonej numerem geodezyjnym 234/1 – teren objęty zmianą 0,25 ha (zmiana przeznaczenia z łąk i pastwisk na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XLVII/503/2002 27 marca 2002 r.
41	76	Janikowo	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz na obszarze działki położonej w Janikowie przy ul. Ogrodniczej oznaczonej numerem geodezyjnym 126/1 – teren objęty zmianą 0,40 ha (zmiana przeznaczenia z zabudowy letniskowej na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XLVII/504/2002 27 marca 2002 r.
42	77	Jasin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędza obejmującej działkę położoną w Jasiniu przy ul. Grudzińskiego i oznaczoną numerem geodezyjnym 29/3 – teren objęty zmianą o pow. 0,9500 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych stanowiących rezerwę dla działalności gospodarczej na tereny aktywizacji gospodarczej).	XLIX/541/2002 29 maja 2002 r.
43	79	Gortatowo	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działki położone w Gortatowie przy ul. Dożynkowej i oznaczone numerami geodezyjnymi 183/2 i 183/3 – teren objęty zmianą o pow. 0,3292 ha (zmiana przeznaczenia z zalesienia na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	XLIX/543/2002 29 maja 2002 r.
44	81	Sokolniki Gw.	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działkę położoną w Sokolnikach Gwiazdowskich przy ul. Sokolnickiej i oznaczonej nr geodezyjnym 48/2 – zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z działalnością gospodarczą.	XLIX/545/2002 z dnia 29 maja 2002 r.

45	82	Swarzędz	Uchwalenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędza obejmującej działki położone w Swarzędzu w rejonie ulic: Gwiazdzistej, Promykowej, Księżycowej i oznaczone numerami geodezyjnymi: 2857/11, 2857/13, 2857/14, 2857/32, 2857/33, 2857/34, 2857/35, 2857/36, 2857/47, 2857/55, 2857/63, 2857/71, 2857/23, 2857/5, 2857/44, 2857/48, 2857/49, 2857/50, 2857/51, 2857/52, 2857/53, 2857/54, 2857/56, 2857/64, 2857/72, 2857/24, 2857/6, 2857/45, 2857/57, 2857/58, 2857/58, 2857/59, 2857/60, 2857/61, 2857/62, 2857/65, 2857/66, 2857/67, 2857/68, 2857/69, 2857/70, 2857/73, 2857/74, 2857/19, 2857/20, 2857/21, 2857/22, 2857/25, 2857/28, 2857/29, 2857/30, 2857/31, 2857/37, 2857/7, 2857/8, 2857/39, 2857/40, 2857/41, 2857/42, 2857/43, 2857/46, 2846/1, 2846/2, 3638, 3639, 3640, 3641, 3642 – teren objęty zmianą ca 4 ha (zmiana przeznaczenia z zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej).	
46	84	Bogucin	Uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz obejmującej działkę położoną w Bogucinie przy ul. Gnieźnieńskiej i oznaczoną numerem geodezyjnym 230/31 (pow. zmiany 5,0433 ha).	LIII/575/2002 28 sierpnia 2002 r.
47	88	Łowęcin	Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz na obszarze działki położonej w Łowęcinie przy ul. Sarbinowskiej oznaczonej numerem geodezyjnym 153/8 – teren objęty zmianą 0,1003 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej).	LIII/579/2002 28 sierpnia 2002 r.
48	91	Gruszczyn	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w gminie Swarzędz obejmującego działki położone w Gruszczynie w rejonie ulic Mechowskiej i oznaczone nr geod. 12, 13/1, 13/3, 13/4, 13/5, 13/7, 14/1, 15, 16, 17/1, 17/2, 17/3, 18/1, 18/2, 18/3, 19/1, 19/2, 0/1, 20/2, 21/1, 21/23, 22/1, 22/2, 22/3, 23, 24/1, 24/2, 25/1, 25/2, 26/1, 26/2, 26/3, 27/1, 27/2, 27/3 (teren objęty	V/24/2003 22 stycznia 2003 r.

			zmianą 20,00 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw polowych, terenów komunikacji, zalesienia, zieleni na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	
49	93	Jasin	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym działkę położoną w Jasiu przy ul. Cmentarnej dz. Nr 1/11 – teren objęty zmianą o pow. 0,4959 ha (zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny aktywizacji gospodarczej).	XIV/86/2003 10 września 2003 r.
50	94	Gortatowo	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym działkę położoną w Gortatowie przy ul. Cichej dz. nr 106/8 (teren objęty zmianą o pow. ca 0,0850 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XIV/87/2003 10 września 2003 r.
51	95	Gortatowo	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym część działki położonej w Gortatowie przy ul. Chlebowej dz. nr 194/2 9 (pow. zmiany 1,00 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw polowych , zalesienia, łąk i pastwisk na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XIV/88/2003 10 września 2003 r.
52	98	Paczkowo	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym działki położone w Paczkowie w rejonie ul. Średzkiej dz. nr 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 369 i część działek 368 i 398 (pow. zmiany ca 5,40 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw ogrodnich z prawem zabudowy i upraw polowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XIV/92/2003 01 października 2003 r.
53	99	Swarzędz	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędz obejmującego działki położone w rejonie ulic: Grudzińskiego, Nowy Świat, Zamkowa, Gruszczyńska dz. nr 933/1, 932/2, 971, 934, 929, 932.1, 933/2, 946, 947, 948, 949, 950, 978/2, 978/1 977, 976, 975, 974 – teren objęty zmianą pow. 2.8883 ha zgodnie z koncepcją zagospodarowania przestrzennego	XV/100/2003 01 października 2003 r.

			/zmiana przeznaczenia z usług z zakresu kultury, handlu, gastronomii i rzemiosła usługowego na tereny zabudowy mieszkaniowej z dopuszczeniem nieuciążliwej działalności gospodarczej, usługowej i handlowej/.	
54	101	Gruszczyn	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym część działki położonej w Gruszczynie przy ul. Leśnej i oznaczonej nr geod. 200 (pow. zmiany 0,12 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw połowych na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – na głębokości 50 m od ulicy Leśnej.	XVI/108/2003 29 października 2003 r.
55	102	Gruszczyn	Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym część działki położonej w Gruszczynie przy ul. Katarzyńskiej i oznaczonej nr geod. 348/15 (teren objęty zmianą 2,00 ha) – zmiana przeznaczenia z upraw ogrodniczych z prawem zabudowy na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – zgodnie z koncepcją zagospodarowania przestrzennego.	XVI/109/2003 29 października 2003 r.
56	105	Gruszczyn	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym działki położone w Gruszczynie, przy ul. Katarzyńskiej i oznaczone nr geod. 296/10, 296/12, 296/2 (pow. opracowania ca 0,5250 ha) – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XIX/137/2004 4 lutego 2004 r.
57	109	Sarbinowo	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym część działek położonych w Sarbinowie przy ul. Długiej i oznaczonych nr geod. 80/1 – po podziale 80/2 i 80/3 / tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej częściowo z usługami rzemieślniczymi/.	XXIII/172/2004 31 marca 2004 r.
58	112	Sarbinowo	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz w zakresie obejmującym część działek położonych w Sarbinowie przy ul. Długiej i oznaczonych nr geod. 82, 81/1, 81/2 – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej częściowo z usługami rzemieślniczymi.	XXV/205/2004 26 maja 2004 r.

59	114	Gruszczyn	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, w zakresie obejmującym działki w Gruszczynie w rejonie ulicy Katarzyńskiej i oznaczone nr geod. 306/6, 306/7, 306/8, 306/9, 306/10, 306/11, 306/12, 306/13, 306/14, 306/15, 306/16, 306/17, 306/18, 306/19, 306/20, 306/21 (powierzchnia opracowania ca 2,00 ha) – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z zakazem budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.	XXVIII/214/2004 30 czerwca 2004 r.
60	115	Kobylnica	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, w zakresie obejmującym działkę nr geod. 31/12 położona w Kobylnicy (powierzchnia opracowania 0,1208 ha) - tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.	XL/302/2005 30 marca 2005 r.
61	118	Swarzędz	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego teren położony w Swarzędzu w rejonie ulic: Wrzesińska, Polna, Kórnicka i Poznańska.	XLIV/337/2005 17 sierpnia 2005 r.
62	119	Łowęcin	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy techniczno-produkcyjnej z usługami, przy ul. Sarbinowskiej w Łowęcinie, gm. Swarzędz.	XLVII/355/2005 19 października 2005 r.
63	121	Gruszczyn	Uchwalenia zmiany Uchwały nr XXIII/234/2000 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 20.06.2000r., w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki nr ewid. 273/1, 273/8, 274/2, 275/4, 277/19, 278/21, 279/16, 280/14, 281/20 położone w Gruszczynie w rejonie ul. Krańcowej i Katarzyńskiej.	LV/408/2006 18 kwietnia 2006 r.
64	122	Gruszczyn	Uchwalenia zmiany uchwały nr XXIX/207/96 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 25 listopada 1996r., w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w Gruszczynie.	LV/409/2006 18 kwietnia 2006 r.
65	126	Gruszczyn	Uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej, obejmującej działki 250, 251, 252, 253, 254 i 255/1 położone w Gruszczynie w rejonie ulic Krańcowej i	LXIII/467/2006 25 października 2006 r.

			Katarzyńskiej.	
66	127	Zalasewo	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej w rejonie ulicy Mokrej w Zalasewie.	LXIII/468/2006 25 października 2006 r.
67	130	Zalasewo	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz, w zakresie obejmującym teren w rejonie ul. Siewnej dz. nr geod. 55/44 położona w Zalasewie (pow. ca. 2,97 ha).	XXXV/214/2009 27 stycznia 2009 r.
68	131	Swarzędz	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny położone w Swarzędzu w rejonie ulic Augusta Cieszkowskiego, Zygmunta Grudzińskiego, Zamkowej, Św. Marcina oraz Strzeleckiej w tym osiedli Kościuszkowców, Czwartaków, Dąbrowszczaków i Zygmunta III Wazy.	XLV/274/2009 25 sierpnia 2009 r.
69	133	Swarzędz	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie obejmującym działki położone w Swarzędzu przy ul. Armii Poznań (pow. ca 1,72 ha).	X/50/2011 29 marca 2011 r.
70	136	Swarzędz Zalasewo	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego tereny w rejonie ul. Staniewskiego w Swarzędzu i Zalasewie (pow. ca.6,15 ha).	XIV/114/2011 19 lipca 2011 r.
71	137	Gruszczyn	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie obejmującym działkę położoną w Gruszczynie oznaczoną nr geod. 234/1 (teren objęty zmianą pow. ca. 4,07 ha).	XXV/230/2012 15 maja 2012 r.
72	138	Garby	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „DOLINA MICHAŁOWKI” w Garbach.	XXX/270/2012 11 września 2012 r.
73	139	Jasin	W sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek położonych w Jasiniu przy ul. Rabowickiej oznaczonych numerami geodezyjnymi 299/1, 299/2, 298, 301/3, 303/18, 303/19, 304/1, 304/2 – powierzchnia zmiany 31,49 ha.	XXV/231/2012 15 maja 2012 r.
74	140	Rabowice	W sprawie uchwalenia miejscowego planu	XLI/367/2013

			zagospodarowania przestrzennego obejmującego obręb Rabowice (pow. ca. 380,8 ha).	25 kwietnia 2013r.
75	141	Swarzędz	W sprawie uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny położone w Swarzędzu w rejonie ulic Augusta Cieszkowskiego, Zygmunta Grudzińskiego, Zamkowej, Św. Marcina oraz Strzeleckiej w tym osiedli : Kościuszkowców, Czwartaków, Dąbrowszczaków i Zygmunta III Wazy (łączna pow. zmiany ca. 10,84 ha) - część I (pow. ca. zm. 0,57 ha).	XLIII/379/2013 28 maja 2013 r.
76	142	Garby Zalasewo	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego centralną część obrębu Garby i część obrębu Zalasewo (pow. ca. 292ha) - Część I.	XLIII/380/2013 28 maja 2013 r.
77	143	Swarzędz	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Swarzędz Nowa Wieś i Osiedla Północne (pow. ca. 123 ha).	XLIX/450/2013 26 listopada 2013 r.
78	144	Garby Zalasewo	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego centralną część obrębu Garby i część obrębu Zalasewo (pow. ca. 292 ha)- część II.	XLIX/451/2013 26 listopada 2013 r.
79	145	Swarzędz	W sprawie uchwalenia zmiany fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic Wrzesińskiej i Polnej w Swarzędzu (pow. ca. 2,45 ha).	LIV/482/2014 25 lutego 2014 r.
80	147	Karłowice	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębu Karłowice (pow. ca. 482 ha).	LXIII/572/2014 30 września 2014 r.
81	148	Swarzędz	W sprawie uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny położone w Swarzędzu w rejonie ulic Augusta Cieszkowskiego, Zygmunta Grudzińskiego, Zamkowej, Św. Marcina oraz Strzeleckiej w tym osiedli : Kościuszkowców, Czwartaków, Dąbrowszczaków i Zygmunta III Wazy (łączna pow. zmiany ca. 10,84 ha) - część II (pow. ca. zm. 10,27 ha).	LXIII/571/2014 28 maja 2014 r.
82	150	Swarzędz	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania	XIX/208/2016

			przestrzennego obejmującego tereny położone w rejonie ulic Morelowej, Stawnej i Poznańskiej w Swarzędzu.	23 lutego 2016 r.
83	151	Swarzędz	W sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny położone w rejonie ulic Armii Poznań, Józefa Rivoliego w Swarzędzu oraz Siewnej w Zalasewie (pow. ca. 7,5 ha).	XXIV/247/2016 21 czerwca 2016 r.
84	155	Łowęcin	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego wieś Łowęcin, część północną obrębu Jasin i część wschodnią obrębu Gortatowo oraz część Paczkowa - CZĘŚĆ POŁUDNIOWA C.	XXX/294/2016 29 listopada 2016 r.
85	157	Garby	W sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „DOLINA MICHAŁÓWKI” w Garbach	XXXII/311/2017 24 stycznia 2017 r.
86	158	Garby	W sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego centralną część obrębu Garby i część obrębu Zalasewo (pow. ca 292 ha) – część III.	XXXV/342/2017 28 marca 2017 r.
87	160	Zalasewo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Rzepakowej i tzw. osiedla Europejskiego w Zalasewie.	XXXV/344/2017 28 marca 2017 r.
88	161	Jasin	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w rejonie ul. Malwowej, pomiędzy ulicami Zygmunta Grudzińskiego i Szafirową w Jasinu (pow. ca 13 ha).	XXXVI/356/2017 25 kwietnia 2017 r.
89	162	Swarzędz	W sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Swarzędzu w rejonie ulic Słowackiego-Cybińska	XLIII/416/2017 24 październik 2017 r.
90	163	Łowęcin/Jasin/ Gortatowo/ Paczkowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego wieś Łowęcin, część obrębu Jasin i część wschodnią obrębu Gortatowo oraz część Paczkowa - część północna - część D	XLIII/416/2017 24 październik 2017 r.
91	164	Łowęcin/Jasin/	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania	XLIII/417/2017

		Gortatowo/ Paczkowo	przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego wieś Łowęcin, część obrębu Jasin i część wschodnią obrębu Gortatowo oraz część Paczkowa - część północna - część C Rozstrzygnięcie Nadzorcze	24 października 2017 r.
92	165	Swarzędz	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Swarzędzu w rejonie ulic Słowackiego – Cybińska – część B	XLIX/517/2018 27 marca 2018 r.
93	166	Uzarzewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Kasztanowej w Uzarzewie”	LI/540/2018 22 maja 2018 r.
94	167	Łowęcin/Jasin/ Gortatowo/ Paczkowo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego wieś Łowęcin, część północną obrębu Jasin i część wschodnią obrębu Gortatowo oraz część Paczkowa - CZĘŚĆ POŁUDNIOWA B	LII/561/2018 26 czerwca 2018 r.
95	168	Zalasewo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego tereny położone w miejscowości Zalasewo po wschodniej i zachodniej stronie ulicy Kórnickiej – część II (powierzchnia opracowania ca. 105 ha)	LII/562/2018 26 czerwca 2018 r.
96	169	Łowęcin/Jasin/ Gortatowo/ Paczkowo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego wieś Łowęcin, część północną obrębu Jasin i część wschodnią obrębu Gortatowo oraz część Paczkowa - CZĘŚĆ POŁUDNIOWA B1	LIV/583/2018 28 sierpnia 2018 r.
97	170	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Tereny rekreacyjne – plaża miejsca i okolice ulicy Kosynierów W Swarzędzu”	LIV/582/2018 28 sierpnia 2018 r.
98	171	Wierzenica	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Wierzenica- teren cmentarza i okolice”	LVI/606/2018 2 października 2018 r.
99	172	Kruszewnia/	w sprawie: miejscowego planu	LVI/605/2018

		Garby/ Zalasewo	zagospodarowania przestrzennego obejmującego obręb Kruszewnia i część obrębów Garby i Zalasewo – część I	2 października 2018 r.
100	173	Sarbinowo	w sprawie miejscowego planu Zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Bocianiey, Borówkowej i Dzikiej w Sarbinowie”	II/21/2018 27 listopada 2018 r.
101	174	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu Zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Mokra, Planetarna, Transportowa, Józefa Rivoliiego w Zalasewo - część A”	II/22/2018 27 listopada 2018 r.
102	175	Jasin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Tereny pomiędzy ul. Poznańska a torami kolejowymi w Jasinie”	IV/94/2019 5 lutego 2019 r.
103	176	Kobylnica	w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zieleni i lasów w Kobylnicy	IV/95/2019 5 lutego 2019 r.
104	177	Zalasewo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Swarzędz, obejmującego tereny położone w miejscowości Zalasewo po wschodniej i zachodniej stronie ulicy Kórnickiej – część I (powierzchnia opracowania ca. 98 ha)	VI/109/2019 26 marca. 2019 r.
105	178	Bogucin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „W rejonie ulicy Gnieźnieńskiej, na wschód od ulicy Zielonej w Bogucinie”	IX/146/2019 25 czerwca 2019 r.
106	179	Bogucin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowej części Bogucina i Janikowa	XII/161/2019 27 sierpnia 2019 r.
107	180	Rabowice	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Bliskiej i Leśnej Polanki w Rabowicach”	XII/162/2019 27 sierpnia 2019 r.
108	181	Łowęcin	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Sarbinowskiej w Łowęcinie”	XII/163/2019 27 sierpnia 2019 r.
109	182	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Pszczelnej w Zalasewie”	XII/164/2019 27 sierpnia 2019 r.
110	183	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu	XV/202/2019

			zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Krawieckiej w Swarzędzu”	29 października 2019 r.
111	184	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulicy Szumana w Swarzędzu”	XV/203/2019 29 październik 2019 r.
112	185	Wierzenica	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Wierzenickiej, Lisiej, Śliwkowej i Dębowej w Wierzenicy”	XV/204/2019 29 październik 2019 r.
113	186	Paczkowo	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Paczkowa - część B1	XVIII/241/2020 28 stycznia 2020 r.
114	187	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie skrzyżowania ulic. Św. Marcina i Strzeleckiej w Swarzędzu	XXV/308/2020 25 sierpnia 2020 r.
115	188	Gruszczyn	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic: Katarzyńskiej, Makowej i Łąkowej w Gruszczynie”	XXV/310/2020 25 sierpnia 2020 r.
116	189	Gortatowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon ulic Ziółowej i Tymiankowej w Jasinie oraz ulicy Dożynkowej w Gortatowie”	XXV/309/2020 25 sierpnia 2020 r.
117	190	Swarzędz	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Rejon Jeziora Swarzędzkiego oraz ulic: Strzeleckiej i Działkowej w Swarzędzu”	XXVIII/326/2020 29 września 2020 r.
118	191	Paczkowo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Paczkowa - część A1	XXVIII/327/2020 29 września 2020 r.
119	192	Zalasewo	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części działki o numerze ewid. 31/4 przy ul. Planetarnej w Zalasewie	XXXII/371/2021 23 lutego 2021 r.

W większości uchwał, przyjętych przez Radę Miejską Swarzędza po 2003 roku, w przepisach ogólnych lub szczegółowych znajdują się paragrafy dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Nakazują one:

- uzgadnianie z właściwym organem służby ochrony zabytków prac ziemnych związanych z zabudowaniem lub zagospodarowaniem terenu zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, oznaczonych na rysunkach planów, w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych, zgodnie z odrębnymi przepisami,
- w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, zabezpieczenie terenu i niezwłoczne powiadomienie odpowiednich organów ochrony zabytków, a następnie przystąpienie do archeologicznych badań ratowniczych.

W niektórych uchwałach przyjętych przez Radę Miejskiej Swarzędzu znalazły się szczegółowe zapisy dotyczące kształtowania ładu przestrzennego z uwzględnieniem dotychczasowego charakteru miejsca. Dotyczy to przede wszystkim strefy historycznego układu urbanistycznego miasta, znajdującego się pod ścisłą ochroną konserwatorską. Przykładem mogą być:

Uchwała Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XV/100/2003 z dnia 1 października 2003 roku w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Swarzędza obejmującego działki położone w rejonie ulic Grudzińskiego, Nowy Świat, Zamkowa, Gruszczyńska.

W rozdziale II *Przepisy Szczegółowe*, ustalono że:

§ 5.4- *Forma budynków powinna zawierać rozwiązania i detale architektoniczne służące dostosowaniu do zabudowy śródmiejskiej Swarzędza.*

§ 5.9- *Teren objęty zakresem opracowania znajduje się w strefie występowania nawarstwień i stanowisk archeologicznych. Inwestor w przypadku podjęcia prac ziemnych zobowiązany jest zlecić stały nadzór archeologiczno-konserwatorski nad całością prac ziemnych wraz z ratowniczymi badaniami wykopaliskowymi w miejscu odkrycia reliktyw archeologicznych. Inwestor zobowiązany jest uzyskać pozwolenie na prace*

przy zabytku archeologicznym oraz powiadomić Dział Ochrony Zabytków Archeologicznych, Muzeum Archeologiczne w Poznaniu o terminie rozpoczęcia realizacji inwestycji i podać nazwę (nazwisko) wykonawcy w.w nadzoru archeologicznego.

Uchwała Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XLIV/337/2005 z dnia 17 sierpnia 2005 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, obejmującego teren położony w Swarzędzu w rejonie ulic: Wrzesińska, Polna, Kórnicka i Poznańska

W rozdziale 4 dotyczącym zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej stwierdzono: § 19- *Wszelkie prace prowadzone na terenach znajdujących się w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego miasta, na etapie projektu budowlanego należy uzgodnić z służbami ochrony zabytków.*

Uchwała Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XLV/274/2009 z dnia 25 sierpnia 2009 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny położone w Swarzędzu w rejonie ulic Cieszkowskiego, Grudzińskiego, Zamkowej, Św. Marcina oraz Strzeleckiej, w tym osiedli: Kościuszkowców, Czwartaków, Dąbrowszczaków i Zygmunta III Wazy.

W rozdziale 4 dotyczącym zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej stwierdzono: § 15, ustalono szczegółowe przepisy traktowania wymienionych w planie budynków zabytkowych w tym (wpisanych do rejestru zabytków). Ponadto dla założenia parkowego przy ulicy Zamkowej wyznaczono w planie strefę ochrony konserwatorskiej z zakazem powiększania powierzchni zabudowy i bezwzględnej ochrony istniejącego drzewostanu.

4.5. Uwarunkowania wynikające z uchwały rady gminy dotyczących zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru.

Uchwała Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XLVIII/289/2009 z dnia 27 października 2009 roku (z późniejszymi zmianami przyjętymi w uchwale nr VI/64/2015 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 24 lutego 2015 r.) w sprawie *przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku*

wpisanym do rejestru zabytków. Uchwała reguluje szczegółowe kryteria i zasady przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie i budowlane przy obiekcie zabytkowym wpisanym do rejestru zabytków, które mogą sięgać w uzasadnionych przypadkach do 100% poniesionych nakładów.

4.6. Uwarunkowania wynikające z Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Plan został opracowany przez Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz Szefem Obrony Cywilnej Powiatu Poznańskiego w 2014 roku, na podstawie rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25.08.2004 roku w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. nr 212, poz. 2153)

W rozdziale 1 planu przedstawiono charakterystykę zasobów i rozmieszczenia zabytków oraz stopień ich spodziewanego zagrożenia.

W rozdziale 2 planu przedstawiono wnioski z analizy rozmieszczenia i zagrożenia zabytków oraz sposobów ich ochrony w zależności od zagrożeń.

W rozdziale 3 planu zaprezentowano organizację i sposoby ochrony zabytków nieruchomych.

W rozdziale 4 planu zaprezentowano tabelaryczne ujęcie zabytków nieruchomych na terenie gminy Swarzędz podlegających zabezpieczeniu w razie sytuacji kryzysowych na wypadek konfliktu zbrojnego. Wśród wymienionych obiektów są:

- *Kościół par. p.w. św. Marcina w Swarzędzu*
- *Kościół par. p.w. św. Michała Archanioła w Uzarzewie*
- *Kościół par. p.w. św. Mikołaja w Wierzenicy*

W rozdziale 5 planu przedstawiono organizację i sposób ochrony zabytków ruchomych.

W rozdziale 6 wymieniono zabytki ruchome z ww. kościołów podlegających ochronie na miejscu.

W rozdziałach 7 i 8 zaprezentowano schematy obiegu informacji oraz organizacji łączności i alarmowania w zakresie ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

W rozdziale 9 omówiono oznakowanie obiektów zabytkowych znakiem rozpoznawczym Konwencji Haskiej.

W rozdziale 10 zaprezentowano wykaz wraz z adresami jednostek organizacyjnych, instytucji, organizacji i rzeczoznawców przewidzianych do udzielenia pomocy zabytkom w razie zagrożenia.

W rozdziałach 11-13 przedstawiono zestawienie prac dokumentacyjnych i zabezpieczających w razie strat i szkód w zabytkach gminy, zbiór podstawowych aktów prawnych oraz arkusz aktualizacji planu.

Do planu załączono m.in. wzory oznakowania obiektów zabytkowych, napisów oraz dokumentacji zgłoszenia strat w zabytkach i dobrach kultury.

4.7. Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Swarzędza na lata 2017-2023.

Uchwałą nr XLIV/422/2017 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 28 listopada 2017 roku przyjęto Lokalny Program Rewitalizacji Swarzędza na lata 2017-2023. Program został zatwierdzony w *Wykazie programów rewitalizacji gmin województwa wielkopolskiego* Uchwałą 5201/2018 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 18 kwietnia 2018 roku.

W pierwszej części tego dokumentu zdefiniowane zostało pojęcie rewitalizacji i powiązanie tego procesu ze strategicznymi i planistycznymi dokumentami na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. W kolejnych rozdziałach znalazła się szeroka charakterystyka miasta i gminy Swarzędz oraz przeprowadzono delimitację obszarów zdegradowanych i rewitalizacji Gminy. Za najbardziej zdegradowane i wymagające rewitalizacji uznano sześć podobszarów na terenie Gminy: *Centrum miasta, Rejon ulic Strzeleckiej/Poznańskiej, Wierzonka, Wierzenica, Wierzenica-teren przemysłowy po młynie w Mechowie oraz Karłowice*. W dalszej części przeprowadzono pogłębioną diagnozę podobszarów rewitalizacji, przedstawiono wizję stanu obszaru po rewitalizacji i wyznaczono cele oraz kierunki działań.

Wśród głównych wyznaczonych celów było

Cel I. Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia;

Cel II. Zaangażowana i zintegrowana społeczność lokalna;

Cel III. Zwiększenie konkurencyjności lokalnych podmiotów gospodarczych;

Cel IV. *Odnowa przestrzeni publicznych oraz odnowa obszarów zdegradowanych pod nowe funkcje społeczne, gospodarcze i kulturalne;*

Cel V. Poprawa warunków życia.

Określone na podstawie diagnozy cele rewitalizacji i kierunki działań znalazły swoje odzwierciedlenie w zestawie przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Wśród nich można wymienić między innymi projekty odnoszące się bezpośrednio do celów Programu Opieki nad Zabytkami:

Projekt 2.6 Wokół Przyrody

W części III tego projektu uwzględniono powstanie ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej od Karłowic przez Wierzonkę, Wierzenicę do Kobylnicy. W ramach tego zadania przewiduje się, uporządkowanie i oznaczenie cmentarza rodziny von Treskow, Grobu Nieznanego Żołnierza, oznaczenie szlaku historyczno–dydaktycznego, promocję walorów historycznych i zabytkowych, rekreacyjnych poszczególnych sołectw. Koszt całości projektu szacuje się na 368 500,00 zł (środki Urzędu Miasta i Gminy), a czas realizacji lata 2018-2023.

Projekt 4.2 Modernizacja zabudowań mieszkalnych– kamienic przy ul. Piaski 4 oficyna, Piaski 6, Piaski 6 oficyna w Swarzędzu.

W zakres projektu wchodzi przeprowadzenie gruntownych remontów zabudowań wewnątrz obu oficyn. Modernizacja budynków frontowych. Modernizacja budynków mieszkalnych. Ocieplenie ścian elewacji szczytowych i tylnych budynków, naprawa tynków elewacji frontowych, naprawa pokrycia dachów, zagospodarowanie podwórza obu posesji. Przywrócenie mieszkańcom poczucia bezpieczeństwa mieszkaniowego i świadomości opieki ze strony władarzy miasta. Całkowity koszt projektu to 600 000 zł. (środki własne Gminy).

Projekt 4.3. Modernizacja zabudowań mieszkalnych – kamienicy przy ul. Wielka Rybacka 11 w Swarzędzu.

Projekt polega na modernizacji budynku mieszkalnego, poprzez: ocieplenie ścian elewacji szczytowych i tylnych budynków, naprawę tynków elewacji frontowych, naprawę pokrycia dachów, zagospodarowanie podwórza posesji. Przywrócenie mieszkańcom poczucia

bezpieczeństwa mieszkaniowego i świadomości opieki ze strony władarzy miasta. **Całkowity koszt projektu to 150 000 zł** (środki własne Gminy).

Projekt 7. Centrum działań edukacyjno-kulturalnych „STOLARNIA”.

Miejscem realizacji jest kamienica przy ulicy Rynek 21. W założeniach projektu stwierdzono:

W mieście kultura rozwija się w ograniczony sposób, brak jest miejsc spotkań np: kawiarni, restauracji, kina, galerii. Życie kulturalne mieści się w pobliskim Poznaniu. Z tego powodu miasto wraz z okolicznymi miejscowościami staje się „białą plamą” na mapie kulturalnej i potrzebne są działania, które przyciągną mieszkańców oraz turystów do odwiedzania i spędzania czasu wolnego w mieście. Ważne jest kształtowanie pozytywne osobowości, stworzenie miejsca do rozwoju osobistego i spędzania wolnego czasu samemu i z rodziną, organizowanie miejsc spotkań typu kawiarnia, pracowni twórczych rozwijających, rozwijanie pasji, poprawiających i wyrównujących umiejętności informatyczne, które w dzisiejszych czasach stają się podstawą funkcjonowania. Przekazywanie umiejętności i doświadczeń zanikających, zapomnianych młodszymi pokoleniami, wymiana dobrych praktyk, powrót do tradycji miasta i tradycji rodzinnych.

W planowanym zakresie działań przewiduje się adaptację budynków wraz z przyległym otoczeniem. Planowane działania obejmują:

- *przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac, opracowanie/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz*
- *remont fasady i adaptacja obiektu, służąca poprawie warunków funkcjonowania, tj. Roboty remontowe obiektów na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury: pracowni warsztatowej, sali na wystaw i szkolenia wraz z zapleczem kuchennym i magazynem, ciąg komunikacyjny oraz podwórze*

Szczegółowy zakres prac obejmuje:

- a/ termoizolacja budynków (pracowni i sali wystawowej)
- b/ nowe tynki na zewnątrz elewacji
- c/ remont pokrycia dachu i ocieplenie
- d/ wymiana okien i drzwi zewnętrznych i wewnętrznych,
- e/ remont posadzki oraz podłogi, instalacje co, gazowe, wod.-kan.

Całkowity koszt projektu to 2 000 000 zł (środki własne/ Ministerstwo Kultury/ EFRR), a planowany czas realizacji to lata 2017-2023.

4.8. Uwarunkowania wynikające ze sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Swarzędz na lata 2017-2020.

Sprawozdanie jest wewnętrznym dokumentem Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu sporządzonym w czerwcu 2020 roku na podstawie danych przekazanych przez poszczególne Wydziały UMiG w Swarzędzu oraz jednostki pomocnicze (Bibliotekę Publiczną w Swarzędzu oraz Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki). W sprawozdaniu szczegółowo przeanalizowano działania Miasta i Gminy Swarzędz z realizacji założonych w Programie na lata 2017-2020 kierunków:

1. *Gminna ewidencja zabytków (GEZ)* została zaktualizowana w 2017 roku i przyjęta Zarządzeniem Nr WOM.0050.1.16.2018 Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędz z dnia 16 stycznia 2018 roku. Pismem nr WAU.410.1.2018-1 Burmistrz Miasta i Gminy Swarzędz przekazał kopię powyższego zarządzenia oraz kopie kart adresowych zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie każdego sołectwa. W 2018 podjęto również działania w celu wyłączenia starych/ włączenia nowych obiektów zabytkowych z GEZ w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Podobne działania podjęte w 2 poł. 2020 roku, zaowocowały włączeniem 12 nowych obiektów do GEZ.
2. *Gminna ewidencja zabytków archeologicznych (GEZA)* została zaktualizowana w 2017 roku i przyjęta Zarządzeniem Nr WOM.0050.1.19. 2018 Burmistrza Miasta i Gminy Swarzędza z dnia 16 stycznia 2018 roku. (Weryfikacja danych dotyczących GEZA została przeprowadzona w grudniu 2020 roku. Na podstawie informacji uzyskanych od Powiatowego Konserwatora Zabytków, konieczna jest aktualizacja danych dotyczących 2 stanowisk znajdujących się w GEZA).
3. *Inwentaryzacja obiektów tzw. „małej architektury”* została przeprowadzona w listopadzie/grudniu 2019 roku. Łącznie zarejestrowano 78 obiektów (m.in. kapliczek, krzyży, pomników. Wykonano dokumentację fotograficzną wraz z krótkim opisem historycznym oraz ustalono szczegóły dotyczące lokalizacji i własności obiektów.

(W 2 poł. 2020 przygotowano wniosek do Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie sześciu najcenniejszych obiektów do GEZ-zaopiniowany pozytywnie.)

4. *Rewitalizacja obiektów zabytkowych.* W trakcie obowiązywania Programu na lata 2017-2020 przeprowadzono rewitalizację zabytkowej remizy strażackiej z uwzględnieniem pierwotnej funkcji tego obiektu, historycznego wyglądu elewacji oraz lokalizacji w obrębie zabytkowego układu urbanistycznego Miasta. Obecnie w budynku siedzibę ma utworzone w 2017 roku Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki, w którym można zapoznać się z pamiątkami i eksponatami dotyczącymi historii Swarzędza. Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu podjął również działania związane z przebudową i adaptacją na dom dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych dawnego dworu przy ulicy Dworskiej w Paczkowie. W ramach programu „Rewitalizacji starówki w Swarzędzu zostały zrewitalizowane należące do Gminy kamienice w Ryнку i jego sąsiedztwie. Odnowiono elewacje zyskał kamienice Rynek 18, Rynek 29, Rynek 38. Przywrócono również mieszkańcom funkcjonalne podwórza kamienic przy ulicy Rynek 29 oraz Wrzesińska 5 i 7.

Uchwałą Nr XLIV/422/2017 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 28 listopada 2017 roku przyjęto Lokalny Program Rewitalizacji Swarzędza na lata 2017-2023, uwzględniający sześć podobszarów: *Centrum miasta, Rejon ulic Strzeleckiej/Poznańskiej, Wierzonka, Wierzenica, Wierzenica-teren przemysłowy po młynie w Mechowie oraz Karłowice.* Program został zatwierdzony w Wykazie programów rewitalizacji gmin województwa wielkopolskiego Uchwałą 5201/2018 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 18 kwietnia 2018 roku.

Od 2010 roku Gmina dofinansowuje w oparciu o Uchwałę Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XLVIII/289/2009 z 31.12.2009 remonty obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. W 2019 roku przyznano dofinansowanie wysokości 100 000 złotych na naprawę dachu kościoła p.w. św. Marcina Biskupa w Swarzędzu, a w poprzednich latach kościoła w Uzarzewie i krypty nagrobnej rodziny Cieszkowskich w Wierzenicy.

5. *Ścieżki i szlaki edukacyjno-turystyczne.* Nie została dotychczas opracowana koncepcja szlaku- ścieżki turystyczno-edukacyjnej na terenie Swarzędza i Gminy. W ramach działalności związanej z przynależnością do Związku Międzygminnego

Puszcza Zielonka, prowadzonych jest szereg działań promocyjnych, informacyjnych i edukacyjnych. Na terenie Gminy zlokalizowane są dwa zabytkowe kościoły w Wierzenicy i Uzarzewie, znajdujące się na Szlaku Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonki. W związku z powyższym podejmowane są nie tylko działania promocyjne, ale również montowana i odnawiana jest infrastruktura wokół tych obiektów. W 2019 roku odnowiono tablice odnoszące się do szlaku oraz mapy.

6. *Edukacja i promocja zabytków miasta i gminy Swarzędz*. W latach 2019-2020 przygotowano projekty i wykonano tablice informacyjne, rozmieszczone na terenie miasta, dotyczące wybitnych postaci związanych z miastem i gminą. Na cmentarzach przy ul. Poznańskiej i Św. Marcin w Swarzędzu oraz w Wierzenicy i Uzarzewie erygowano tablice upamiętniające pochodzących z miasta i gminy Powstańców Wielkopolskich. Biblioteka Publiczna w Swarzędzu systematycznie zbiera materiały ikonograficzne i archiwalne. W oparciu o zbiory zdjęć powstał album „Swarzędz wczoraj i dziś z okazji 380. lecia lokacji miasta. Podobne działania prowadzi Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki w którym można zapoznać się z pamiątkami i dokumentami dotyczącymi historii miasta i gminy.

Z inicjatywy Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu z okazji 380 lecia lokacji miasta Swarzędza została założona strona internetowa: www.380.swarzedz.pl, na której prezentowana jest historia oraz kalendarium miasta a także pocztówki i wspomniana publikacja jubileuszowa. Powstał również film *Swarzędz na szlaku dziejów*, prezentujący historię i rozwój miasta.

Gmina popularyzuje wiedzę o zabytkach znajdujących się na jej terenie poprzez publikacje i inne działania promocyjne podejmowane przez podmioty, których jest członkiem (Związek międzygminny „Puszcza Zielonka”, Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna, Metropolia Poznańska).

W 2019 roku z inicjatywy Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej, Cechu Stolarzy Swarzędzkich i Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki uruchomiony został Swarzędzki Szlak Meblowy, upamiętniający i polaryzujący historię swarzędzkiego stolarstwa.

7. *Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej*. Z inicjatywy władz Sołectwa oraz mieszkańców Rabowic został uporządkowany i upamiętniony tablicą teren dawnego cmentarza ewangelickiego.

8. *Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych.* Współpraca dotyczyła przede wszystkim wsparcia działań właścicieli obiektów zabytkowych w zakresie dotacji celowej na prace przy zabytkach wpisanych do rejestru. W trakcie obowiązywania Programu nie wypracowano zasad dotyczących udostępniania tych obiektów do celów publicznych oraz zasad udzielania ulg podatkowych dla właścicieli podejmujących się renowacji czy remontów obiektów wpisanych do GEZ

9. *Nadzór (ciągły w latach 2017-2020) nad potencjalnymi inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę.* W latach 2017-2020 zarówno na terenie miasta i gminy prowadzono szereg inwestycji w zakresie remontów dróg oraz budowy infrastruktury. W tym okresie nie wystąpiły jednak zadania inwestycyjne realizowane przez Gminę, związane z robotami ziemnymi, które wymagałyby nadzoru konserwatorskiego.

10. *Coroczna aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych,* w trakcie trwania Programu w latach 2017-2020 nie została przeprowadzona.

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami.

5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- a/ uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- b/ zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- c/ wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- d/ podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- e/ określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- f/ podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

5.2. Wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji Swarzędza na lata 2017-2023.

Patrz pkt. 4.7 (projekty).

6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Wyznaczenie podstawowych kierunków działań w realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024 poprzedzone zostało analizą stopnia realizacji poprzedniego programu, obowiązującego w latach 2017-2020

Gmina Swarzędz będzie nadal dążyła do stosowania szczegółowych zasad ochrony poszczególnych grup zabytków podlegających ochronie konserwatorskiej, występujących na jej terenie.

Dla obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków ustala się:

1. wszelkie prace budowlane, konserwatorskie, renowacyjne i rewaloryzacyjne przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi;
2. zakaz lokalizacji, wszelkich inwestycji mogących przyczynić się do pogorszenia wyglądu obiektów i zespołów budowlanych, a także osi widokowych na te obiekty i zespoły, które również mogą silnie ingerować w krajobraz kulturowy oraz których funkcja nie jest dostosowana do charakteru otoczenia zabytkowego ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji typu: wiatraki, stacje bazowe telefonii komórkowej, reklamy wielkoformatowe;
3. wszelkie prace sanacyjno-porządkowe i wycinki drzew na terenach zabytkowych parków, a także wydzielenie działek i lokalizacja nowych obiektów wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi.

Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków ustala się:

- 1) nakaz zachowania bryły budynku i kształtu dachu;
- 2) w przypadku budynków z elewacjami ceglanymi lub dekoracją architektoniczną zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian;
- 3) odnośnie wyglądu elewacji zewnętrznych (szczególnie elewacji frontowej) nakaz zachowania lub odtworzenia na podstawie zachowanych elementów bądź ikonografii detalu architektonicznego, także układu i kształtu okien;
- 4) zakaz zastosowania blachy dachówko podobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
- 5) odnośnie kolorystyki elewacji nakaz nawiązywania do historycznych tendencji kolorystycznych występujących na danym terenie;

- 6) zakaz instalowania reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku oraz osie widokowe na obiekty zabytkowe;
- 7) wszelkie prace budowlane, konserwatorsko-restauratorskie mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków należy uzgodnić z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków.

Dla wszystkich budynków zlokalizowanych na terenie strefy historycznego układu urbanistycznego miasta Swarzędz wpisanego do rejestru zabytków pod numerem rej. 2255/A decyzją z dnia 24 listopada 1992 roku:

Wszelkie prace rozbiórkowe, budowlane, konserwatorsko-restauratorskie, mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, wydanego przez właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

Odnosnie inwestycji związanych z nową zabudową pośród obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków zaleca się:

- 1/ konieczność dostosowania nowej zabudowy do kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania skali i bryły, kompozycji stylistycznej fasad, geometrii dachów, wysokości gzymsów i kalenic oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej;
- 2/ utrzymanie istniejących podziałów nieruchomości;
- 3/ zachowanie historycznego układu przestrzennego w zakresie rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni;
- 4/ zachowanie proporcji wysokościowych, dotyczących szczególnie lokalizacji dominant wysokościowych mających wpływ na wygląd całego zespołu budowlanego oraz jego fragmentów, ze szczególnym uwzględnieniem osi widokowych na obiekty podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej, wyróżniające się charakterystycznymi cechami godnymi wyeksponowania.

6.1. Podstawowe kierunki działań

6.1.1 Gmina ewidencja zabytków:

a/ Gminna ewidencja zabytków (GEZ) powstała w 2010 roku i została zaktualizowana w 2017 roku. Ma ona postać zbioru kart adresowych obiektów zabytkowych wskazanych wcześniej przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora

Zabytków i ujętych w ewidencji wojewódzkiej zabytków. Wykaz tych obiektów znalazł się we wcześniej uchwalonych przez Radę Gminy i opiniowanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dokumentach, m.in. Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020 oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Swarzędz. Gminna ewidencja zabytków została przyjęta Zarządzeniem Nr WOM.0050.1.16.2018 Burmistrza Miasta Swarzędza z dnia 16 stycznia 2018 roku. Pismem nr WAU.410.1.2018-1 Burmistrz Miasta i Gminy Swarzędz przekazał sołtysom kopię powyższego zarządzenia oraz kopie kart adresowych zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie każdego sołectwa. W 2018 i 2020 roku podjęto również działania w celu wyłączenia starych/ włączenia nowych obiektów zabytkowych z GEZ w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

b/ Systematyczna weryfikacja i przygotowanie listy obiektów do wykreślenia lub ujęcia w gminnej ewidencji zabytków w porozumieniu Burmistrza z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz właścicielami obiektów. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną i przekazywanie ich kopii sołtysom w celu systematycznego monitorowania obiektów zabytkowych.

6.1.2 Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych:

a/ Gminna ewidencja zabytków archeologicznych (GEZA) została zaktualizowana w 2017 roku i przyjęta Zarządzeniem Nr WOM.0050.1.19. 2018 Burmistrza Miasta Swarzędza z dnia 16 stycznia 2018 roku.

b/ Systematyczne uzupełnianie gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych przygotowanej w formie zbioru kart i elektronicznej (wg. stanu z czerwca 2017 roku, zweryfikowanego w grudniu 2020 roku).

6.1.3 Inwentaryzacja obiektów tzw. „małej architektury”

a/ Inwentaryzacja obiektów tzw. „małej architektury” została przeprowadzona w listopadzie/grudniu 2019 roku. Wykonano dokumentację fotograficzną wraz z krótkim opisem historycznym oraz ustalono szczegóły dotyczące lokalizacji i

własności obiektów. W 2 poł. 2020 przygotowano wniosek do Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie najcenniejszych do GEZ.

b/ Przygotowanie kolejnych wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do ewidencji GEZ lub/i rejestru zabytków.

6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych

a/ Podjęcie działań związanych z przebudową i adaptacją na dom dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych dawnego dworu przy ulicy Dworskiej w Paczkowie

b/ Gmina planuje, przy najmniej raz do roku, prowadzenie systematycznych prac porządkowych oraz wykonanie cięć pielęgnacyjnych drzewostanu w parku dworskim w Paczkowie.

c/ Gmina planuje przeprowadzenie rewitalizacji kamienic w obrębie starówki w Swarzędzu przy ul. Piaski 4a, 6 i 6a, Wielka Rybacka 11.

d/ Gmina planuje przeprowadzenie rewitalizacji kamienicy w Rynku nr 21 z przeznaczeniem na Centrum działań edukacyjno-kulturalnych „STOLARNIA” (ze środków własnych oraz pozyskanych z Ministerstwa Kultury oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego).

e/ Gmina przewiduje systematyczne (coroczne) przeglądy i niezbędne prace budowlane przy tych obiektach będących jej własnością, prowadzone ze środków własnych.

f/ Wspieranie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych nie będących własnością gminy. Od 2010 roku realizowane jest dofinansowanie remontów zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej w Swarzędzu Nr XLVIII/289/2009 z dnia 31.12.2009 roku dotyczącej udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (realizacje przez cały okres obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami).

6.1.5 Ścieżki i szlaki edukacyjno- turystyczne

a/ Aktualne pozostaje opracowanie koncepcji szlaku (ścieżki) turystyczno-edukacyjnego na terenie Swarzędza i Gminy, informującego o przeszłości miasta i jego zabytkach wraz z oznakowaniem najważniejszych obiektów (obiektów sakralnych, zespołów rezydencjalnych, budynków użyteczności publicznej, obiektów przemysłowych, kamienic i domów mieszkalnych).

b/ Przygotowanie ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej od Karłowic przez Wierzonkę, Wierzenicę do Kobylnicy, promującej walory historyczne, zabytkowe oraz rekreacyjne poszczególnych sołectw i jej oznakowanie. Docelowo włączenie tej ścieżki do ogólnego gminnego szlaku (patrz pkt a. powyżej).

b/ Nawiązanie współpracy z właścicielami budynków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków w celu ustalenia możliwości i zasad ich udostępnienia.

c/ Podjęcie współpracy z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania obiektów zabytkowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów. W tym celu przewiduje się zacieśnienie współpracy ze Związkiem Międzygminnym Puszcza Zielonka.

6.1.6 Edukacja i promocja zabytków miasta i gminy Swarzędz:

a/ Systematyczna konserwacja tablic informacyjnych (tablice *koło ratunkowe*) w miejscowościach na terenie gminy, zawierających plany orientacyjne oraz najważniejsze informacje dotyczące historii miejscowości i zabytków.

b/ Systematyczne zbieranie materiałów archiwalnych (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków miasta i gminy Swarzędz. Zadanie te prowadzone są powierzone Bibliotece Publicznej w Swarzędzu oraz Swarzędzkiemu Centrum Historii i Sztuki.

c/ Publikacja folderu promującego utworzony w 2019 roku Swarzędzki Szlak Meblowy.

d/ Prezentacja historii miasta i gminy, najważniejszych obiektów zabytkowych oraz problematyki opieki nad zabytkami na łamach lokalnej prasy.

e/ Współpraca w zakresie edukacji i promocji zabytków z podmiotami zajmującymi się turystyką: Związek Międzygminny Puszcza Zielonka, Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna, Metropolia Poznańska, Starostwo Powiatowe w Poznaniu.

f/ Wprowadzenie tematyki ochrony dóbr kultury, historii regionu i opieki nad zabytkami do zajęć szkolnych na lekcjach historii i wychowawczych, we współpracy szkół z Biblioteką Publiczną w Swarzędzu oraz Swarzędzkim Centrum Kultury i Sztuki¹.

6.1.7 Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej.

Z inicjatywy sołectwa i mieszkańców został uporządkowany i upamiętniony cmentarz poewangelicki w Rabowicach. Przewiduje się przeprowadzenie inwentaryzacji kolejnych nieczynnych cmentarzy poewangelickich, żydowskiego oraz miejsc pamięci narodowej. Sporządzenie aktualnej dokumentacji fotograficznej i opisowej, a na dalszym etapie podjęcie działań zmierzających do oczyszczenia ze śmieci i samosiewów oraz ogrodzenia (w miarę możliwości) ich terenu i oznakowania przez umieszczenie tablic informacyjnych. Zadanie to planuje się we współpracy z placówkami oświatowymi gminy, sołectwami, mieszkańcami oraz zarządcami obszarów leśnych znajdujących się w gminie.

6.1.8 Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych

a/ Wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów w tym w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej o możliwości udzielenia dotacji celowej na

¹ **Swarzędzkie Centrum Historii i Sztuki** powstało w dawnym budynku remizy strażackiej, przystosowanym do celów muzealnych w ramach projektu Budżetu Obywatelskiego Swarzędza na 2017 rok. Inwestycja – w dużej mierze sfinansowana z pozyskanych przez Gminę Swarzędz środków z Unii Europejskiej – jest odpowiedzią na potrzebę stworzenia w gminie miejsca prezentującego historię i różnorodność kulturalną Swarzędza. **Misją Centrum** jest gromadzenie, ochrona oraz promowanie duchowego i materialnego dziedzictwa kulturowego regionu. Do podstawowych zadań należy także upowszechnianie wiedzy o tradycjach i zabytkach gminy, bogatej historii rzemiosła stolarskiego, a ponadto przybliżanie mieszkańcom twórczości lokalnych artystów. Wizyta w SCHiS zachęca do dialogu z kulturą, jest przyczynkiem do dalszego jej poznawania. Bogaty **program edukacyjny** (lekcje muzealne skierowane do uczniów w różnych grupach wiekowych, warsztaty, regularne prelekcje), działalność wystawiennicza (wystawy stałe i czasowe) oraz różnorodność form przekazu (tradycyjne gabloty i multimedialne prezentacje) tworzą sprzyjające warunki do uczestnictwa w kulturze odbiorcom w różnym wieku. Centrum zaprasza do zapoznania się ze zbiorami, wirtualnego spaceru po dawnym Swarzędzu, odszukania znajomych miejsc na makiecie, budowy wirtualnego mebla i wcielenia się w rolę strażaka.

prace przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Gmina podejmie prace nad nowelizacją uchwały rozszerzającej możliwość udzielenia dotacji również na obiekty znajdujące się w Gminnej ewidencji zabytków.

b/ Ustalenie z właścicielami niektórych obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania dla celów publicznych.

c/ Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków.

d/ Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków.

e/ Wypracowanie zasad wprowadzenie ulg podatkowych- np. czasowe zwolnienie z podatku od nieruchomości osób podejmujących remonty, renowacje obiektów znajdujących się w ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru zabytków).

6.1.9. Nadzór (ciągły w latach 2021- 2024) nad potencjalnymi inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych. W przypadku takich inwestycji Gmina będzie ponosić koszty nadzorów i prac archeologicznych (ze środków własnych) wynikające z obowiązków inwestorskich.

W trakcie obowiązywania planu w latach 2021-2024 Gmina planuje budowę wodociągów z przyłączami w Gortatowie (ul. Darniowa, Swarzędzka, Fabryczna, Cicha), Paczkowo (ul. Kościelonka), Jasin (ul. Sołecka), Swarzędz (ul. Słowackiego), Sokolniki Gwiazdowskie. Zaplanowano także budowę oświetlenia w Rabowicach (ul. Azaliowa, Limbowa, Malwowa, Daglezjowa, Kawalerów Maltańskich), Bogucinie (ul. Gnieźnieńska), Zalasewie (ul. Pszczelna), Sokolniki Gwiazdowskie (ul. Winogronowa), Gortatowo ul. Dożynkowa i Jasna), Jasin (ul. Kmiecica, Gromadzka, Włodarska, Wójtowska, Sołecka), Garby (Kruszewnicka), Gruszczyn (Katarzyńska), Paczkowo (Zapłocie), Karłowice (Kasztanowa), Swarzędz (łącznik Kórnicka-oś. Cegielskiego). Planowana jest również budowa i przebudowa dróg w Bogucinie, Garbach, Gortatowie, Gruszczynie, Janikowie, Jasinie, Kobylnicy, Kruszewni, Łowęcinie, Paczkowie, Puszczykowie-Zaborzu, Rabowicach, Sarbinowie, Sokolnikach-Gwiazdowskich, Uzarzewie, Wierzenicy, Wierzonce i Zalasewie. Zaplanowano

również budowę wodociągów i kanalizacji w Garbach, Gortatowie, Gruszczynie, Janikowie, Jasinie, Kobylnicy, Łowęcinie, Paczkowie, Rabowicach, Wierzenicy, Wierzonce i Zalasewie.

6.1.10. Coroczna aktualizacja danych adresowych oraz przepisów dotyczących Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

6.2. Terminarz realizacji zadań i potencjalne źródła finansowania

Rok	Zadanie	Planowane finansowanie
2021	Rewitalizacja kamienic w obrębie starówki w Swarzędzu przy ul. Piaski 4a, 6 i 6a, Wielka Rybacka 11.	Środki własne Gminy (600 000 + 150 000)
	Opracowanie programu lekcji podejmujących tematykę historii regionu, ochrony dóbr kultury i opieki nad zabytkami.	Środki własne Gminy
	Publikacja folderu promującego utworzony w 2019 roku Swarzędzki Szlak Meblowy.	Środki własne Gminy
	Przygotowanie nowelizacji uchwały w sprawie: zasad i trybu postępowania o udzielenie oraz sposobu rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub <u>znajdującym się w Gminnej Ewidencji Zabytków</u> .	Środki własne Gminy
2022	Rewitalizacja związana z przebudową i adaptacją na dom dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych dawnego dworu przy ulicy Dworskiej w Paczkowie	Środki własne Gminy (2 536 740,20 zł)
	Wdrożenie tematyki historii regionu, ochrony i opieki nad zabytkami do programu zajęć szkolnych (począwszy od roku szkolnego 2018/2019).	Środki własne Gminy

	Opracowanie koncepcji szlaku turystyczno-edukacyjnego na terenie Swarzędza i gminy.	Środki własne Gminy
2023	Rewitalizacja Przebudowa części dworca PKP w Kobylnicy z przeznaczeniem na świetlicę wiejską	Środki własne Gminy (646 388,85 zł)
	Realizacja ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej od Karłowic przez Wierzonkę, Wierzenicę do Kobylnicy	Środki własne Gminy (368 500,00 zł)
	Realizacja szlaku turystyczno-edukacyjnego (ścieżki) po terenie Miasta, informującego o jego przeszłości i zabytkach.	Środki własne Gminy+ do pozyskania fundusze zewnętrzne
2024	Rewitalizacja rewitalizacji kamienicy w Rynku nr 21 z przeznaczeniem na Centrum działań edukacyjno-kulturalnych „STOLARNIA”	Środki własne Gminy + do pozyskania z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego łącznie ok. 2 000 000 zł).
	Realizacja szlaku turystyczno-edukacyjnego (ścieżki) po terenie Gminy, informującego o jej przeszłości i zabytkach.	Środki własne Gminy+ do

		pozyskania fundusze zewnętrzne
2021- 2024	<p><u>Zadania realizowane cyklicznie (w latach 2021-2024):</u></p> <p>1/ Systematyczny monitoring Gminnej Ewidencji Zabytków i Gminnej Ewidencji Zaytków Archeologicznych.</p> <p>Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną i przekazywanie ich kopii sołectwom.</p> <p>2/ Systematyczne wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów – corocznie przyznanie dotacji celowej zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej;</p> <p>3/ Doraźne prace remontowo-zabezpieczające budynków znajdujących się w zasobach Gminy Swarzędz, ujętych gminnej ewidencji zabytków;</p> <p>4/ Systematyczna konserwacja tablic informacyjnych (tablice <i>koło ratunkowe</i>) w miejscowościach na terenie gminy, zawierających plany orientacyjne oraz najważniejsze informacje dotyczące historii miejscowości i zabytków.</p> <p>5/ Systematyczne zbieranie materiałów archiwalnych (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków miasta i gminy Swarzędz.</p> <p>6/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych.</p> <p>7/ Aktualizacja danych do Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji</p>	Budżet Gminy

	<p>kryzysowych.</p> <p>8/ Przy najmniej raz do roku prace porządkowe i pielęgnacyjne w parku dworskim w Paczkowie</p> <p>9/ Działania porządkowo inwentaryzacyjne na zabytkowych cmentarzach z terenu Gminy.</p>	
--	--	--

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

7.1. Gmina w odniesieniu do niektórych obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków planuje wprowadzenie ulg podatkowych dla ich właścicieli, warunkowane podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów.

7.2. Nawiązanie współpracy z zarządcami obszarów leśnych znajdujących się na obszarze gminy Swarzędz, właścicielami obiektów zabytkowych i Związkiem Międzygminnym Puszcza Zielonka, oraz z instytucjami wprowadzającymi oznakowania obiektów na drogach w celu realizacji założeń gminnego programu opieki nad zabytkami.

7.3. Utworzenie zarządzeniem Burmistrza, w ramach organizacyjnych Urzędu Miasta i Gminy Swarzędz oraz podległych jednostek samorządowych stanowiska do realizacji obowiązków wynikających z Gminnego Programu opieki nad Zabytkami oraz Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń tegoż Programu. W skład zespołu wejdą przedstawiciele następujących wydziałów Urzędu Miasta i Gminy oraz jednostek pomocniczych:

- Wydziału Architektury i Urbanistyki,
- Wydziału Inwestycji,
- Wydziału Pozyskiwania Funduszy
- Wydziału Infrastruktury Drogowej
- Wydziału Nadzoru Właścicielskiego i Transportu,
- Wydziału Promocji

oraz

- Biblioteki Publicznej w Swarzędzu
- Swarzędzkiego Centrum Kultury i Edukacji

Głównym koordynatorem Zespołu będzie Sekretarz Miasta i Gminy Swarzędz.

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Proces osiągnięcia celów Programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez Zespół Koordynujący, poprzez analizę stopnia ich realizacji. Będzie ona obejmowała:

- bieżący monitoring (przynajmniej raz do roku) gminnej ewidencji zabytków, gminnej ewidencji zabytków archeologicznych, uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- ocenę zawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych
- ocenę realizacji programu wdrażania trasy turystyczno-edukacyjnej na terenie miasta i gminy,
- ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków,
- ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Miasta i Gminy w Swarzędza po upływie 2 lat funkcjonowania Programu i zakończona sprawozdaniem Burmistrza przedkładanym Radzie Miejskiej. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i posiadaczach zabytków. Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane m.in. przez:

1. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl) w ramach swoich uprawnień tworzy programy wspierające między innymi prace służące ochronie zabytków.
2. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (wosoz.bip-i.pl/public) – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków.
3. Samorząd Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl) – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych m. in. jednostek sektora finansów publicznych.
4. Fundusz Kościelny (www.mswia.gov.pl) – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających obiektów. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wewnątrz.
5. Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Uzasadnienie

Obowiązek sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jednak nie tylko ustawowy obowiązek przyczynił się do podjęcia prac zmierzających do przyjęcia niniejszego dokumentu, ale także obawa przed degradacją zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Dokument ten nie tylko wymienia i opisuje pokrótce zabytki zewidencjonowane na terenie gminy, opisuje analizy jakich dokonano w odniesieniu do innych opracowań, w tym również nadrzędnych, ale także wskazuje zadania jakie należałoby podjąć w celu właściwego zadbania o posiadane zabytki.

Działania takie, to m. in. inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych, których celem jest propagowanie znajomości zabytków wśród mieszkańców gminy oraz zaszczepianie w ich świadomości zasadności i potrzeby opieki nad zabytkami, czy wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Przyjęcie niniejszego programu nie tylko zdeterminuje działania ochronne i edukacyjne, ale także pozwoli właściwie zadbać o obiekty wymagające opieki m. in. podczas prac planistycznych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Swarzędz na lata 2021-2024 jest aktualizacją Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Swarzędz na lata 2017-2020. Aktualny Program został sporządzony w 2020 roku. Zgodnie z art. 87 ust. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zmianami), Gminny Program Opieki nad Zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Pismem WAU.411.3.2020-6 z dnia 29 kwietnia 2021 r. Gminny Program został przesłany do zaopiniowania do Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a w dniu 30 kwietnia 2021 r. uzyskał pozytywną opinię pismem Nr WWKZ.5120.3423.4.2021.